Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 25 февраль, 1975 шу. • № 24 (5470). • Мах 2 кеп.

«МЕХКА ФЕГАРЧА ТІЕМА ДУХЬАЛАРЧА ОБОРОНА БІУН ДИ» ХІАРА ШЕРА ДЕЗДЕЛГА ОТТАДАРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

СССР Лаккехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Мехка фегарча тІема духьаларча оборона бІунашта Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа карагІдийчна доккхий гІулаккхашн къаьстта лоархІам бола декхараш машаре дахача хана цар кхоачашдари белгал а доаккхаш «Мехка фегарча тІема духьаларча оборона бІуний Ди» хІара шера дезлеш дола цІей оттадолда.

«Мехка фегарча тІема духьаларча оборона бІуний Ди» дездолда хІара шера апрель бетта шоллагІча кІиранднйнахьа.

Цу дийнахьа вай Даьхен столице город - турпал Москве, союзни республикай столицашка, городашка - турпалашка Ленинграде, Волгограде, Севастополе, Одессе, Новороссийске, Керче, крепость - турпал Бресте цІейна хетаяь фейерверг йойла

СССР Лаккехьарча Совета Президиума
Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лаккехьарча Совета Президиума
Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
20 февраль 1975 шу.

Нов. И. В. КАПИТОНОВНА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА ТУРПАЛ ЯХА ЦІИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Коммунистически партенеи Советски Паччахьалкхеннеи хьалхашка карагІдаьнна доккхий гІулакхаш бахьан долаш а Лаьча дийнахьа денз кховзткъа шу дизарца дувзаденна а Ленина орденк «Марси гони» яха дошо медали дІа а луш Социалистически Къахьегама Турпала цІи лойла КПСС ЦК секретара нов. Капитонов Иван Васильевича.

СССР Лаккехьарча Совета Президиума
Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР Лаккехьарча Совета Президиума
Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
22 февраль 1975 шу.

АКТИВ — ВАЙ КЕПАЙОАЗОН КОГГІОРТОЛГА

КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ денал дола гІонча да кепайоазув. Цо доккха новкъостал ду советски наха хьалхашка латта лоархІаме декхараш шии ханнахьа дІадовзийтара, коммунизм хьалъерий хьалха латта опыт шерра дІайоаржаяра. Шии коллективни пропагандиста, агитатора, организатора декхар цо кхоачашду парте хьалхленца, дукхача нахацара шии бувзам халданза чІоагІбарца.

1919 шера В. И. Ленина «Правдана» задани енна хиннай газете дуккха болхлой корреспондентaш хилийта аьнна. Сийлахь - воккхача баьчча цу хана белгалдаьхад, дуккха болхлой, шоай берригача низаца советски кепайоазонна юкъе боалабе яхаш.

В. И. Ленина из указани шоаш хІара дениа беча балха тІехь, шоай теркама юкъмоттиге лоаттаю кепайоазон органаша. Болхлойи юрташкарчеи корреспондентий активацара газетий бувзам хІанз а шерлуш, чІоагІлуш боагІа.

Советски кепайоазон керттера ярех принцип я цунна дуккха нах юкъе боагІаш хилар, дерригача халкъа кепайоазув а хинна из дІаоттар, из бахьан долаш шерлу болхлойи юрташкарчеи корреспондентий болам, чІоагІлу цун активацара бувзам, халданза дукхагІа хул газета балхаца дакъа лоацаш дола керда творчески низаш.

Таханарча болхлойи юрташкарчеи корреспонденташцарча газетий бувзамаша новкъостал ду керда долчун зІирган, къахьегамхой патриотически гІулакхаш хьаллаца, коммунистически идеалаш чІоагІъе, къаьнача замах юхедисача зуламеча гІулакхашта духьал къовсам лоаттабе, газета оагІонаш тІа белгалдаь кхоачамбоацараш дІадаха торо хуайт.

«Сердало» газете яздеш ворхІ бІаь гаргга болхлойи юрташкареи корреспондент ба, хІаьта царех дукхагІа бараш газетаца халданза бувзам лоаттабеш ба. 1974 шера редакци дерл кхо эзар гаргга каьхат, хІаьта укх шера — 350, царех дукхагІа дараш газета оагІонаш тІа кепатеха арадаьннад. Авторски актива кепайоазонца дакъа лоацаргдолаш болх вІаштІехьбаккхара формаш халданза лех редакце. газета хьалхашка латта аргІан декхараш дІадовзийташ хІара квартале лаьрхІа памяткаш ухийт газета активисташка, редакце болхлой нарца вІашагІбетталу, газета рейдови бригадашка, кхыдолча лоархІамеча дешаех йола материалаш кийчъеча царга дакъа луаций. «Тхога язду», «Юрташкара хоамаш» «Сага цун гІулакхи», «Дикача наьах», иштта кхыйолча рубрикашта кІал кепадетт редакце уха письмош. Цар дувп шоай балха опытах, шоашта уллув къахьегаш болча новкъостех, цар дикача гІулакхех, балха тІехь нийслуча кхоачамбоацарех, болх тоабара гІойле хургйолчох. Газет дешараштa дагадоагІа «Сердало» тІа арадаьнна Социалистически Къахьегама Турпала «Назрановский» совхоза доярка Барахоева Лемкас яздаь письмо, хьалха латтача мехкдаьттахой хьайбаш леладерий, цІат, шекара свекла, баьцадвараш кхедерий дукха материалаш.

Вай республике диъ республикански, дийтта городийн районийн, иттaш многотиражни газеташ арадувл. Царех дукхагІа дараша айхха бувзам лоаттабу активаца, цунах кога гІортолге а еш вІаштІехьбоах шоай болх. Кепайоазон гІончаш дукха ба «Красное Знамя» яхача гудермесски, «Заветы Ильича» яхача грозненски, «Терски правда» яхача наурски, кхыдолча газетий.

Дуккхача районни газетий редакцеша халданза болх бу активистий мугІараш шердеш, кепайоазонна хьалхашка латтача аргІан декхарех уж дІакхетабеш, цар журналистий говзал лакхъеш.

КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкарало, пятилетка чакхйоалача шера планаш ханал хьалха кхоачашъяра Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаярах долча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцамаша кхы а чІоагІагІа лакхбаьб советски кепайоазон лоархІам. Газеташ декхарийла да халкъа инициатива массе оагІорахьара хьал а лоацеш, шоай балха актив шерра юкъе а озаш производства эффективность лакхъяра, Іилма-технически прогресс сихъяра, наьха къахьегама хьинар айдаря, общественни балха ерригача оагІонашка партийни стиль чІоагІъяра новкъостал де. Боккха лоархІам болаш я пресса социалистически яхь дІахо дегІайоалаеча а. Нийса да цхьайолча районий газеташа вахара лоархІамегІа долча дешаех йола рубрикаш каст-каста керда а йоахаш шоай оагІонаш тІа лелаеш хилар, дуккхача партийни комитеташа халданза теркам а беш кепайоазонна кулгалделга вІаштІехьдоаккхаш хилар. ДоагІаш дола дош газета тІа дувцарах кхоачам хилац, керттера дар да из къоастаделга Іалашдар, дикагІа йола опыт дІайоаржаяр.

Кепайоазон орган — партийни комитета гІонча ше хиларах тарра наха идейно - политически кхетам луш, КПСС XXIV-ча съезда решенеш, пятилетка чакхйоалача шера заданеш кхоачашъе уж оарцагІбоахаш а хила еза.

Вайна ма-харра, вахаре дукха хувцамаш хул, хІаьта хувцамаш дераш нах — советски къахьегамхой ба. Цар гІулаккхаш, вахар къаьгга дІадовзийтар — из вай кепайоазон, цун болхлойи юрташкарчеи актива сийлен декхар да.

Доккхий толамаш доахаш Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа советски халкъо Котало яьккха 30 шу дизара накъайолх къахьегама коллективаш. Цу хьакъехьа яьржача социалистически яхьа инициатораш ба тІема а къахьегама а ветеранаш, хьалха латтача предприятей, колхозий, совхозий, цехий, бригадай коллективаш. ХІара ди тІехьагІа къахьегама овсарле лакхъеш, «Продукци — дукхагІа, дикагІа, дарегІа» яхача девзагІа болх беш, къахьегама кердача коталонашца дерригача советски халкъаца цхьана пятилетка чакхйоала шу белгалде гІерташ къахьег Нохч - ГІалгІайчен къахьегамхоша. Уж дерригa дешаш халданза теркам беш леладе декхарийла да кепайоазув а цун шерра актив а.

КПСС ЦК Политбюро, СССР Лаккехьарча Совета Президиуме, СССР Министрий Совете

Советско-английски переговорий итогех

КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Леонид Ильич Брежнев керте лаьттача советски делегаце Великобритане премьер - министраца Г. Вильсонаца яьча переговорашка а хьежа КПСС ЦК Политбюрос, СССР Лаккехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето ма-дарра а диза а къоабалду советски делегаце гІулакхаш. КПСС XXIV съездо оттаяь машара Программа кхоачашъярга бодача наькъагІа баьккха керда тІа сацна лоархІ уж.

Советско - английски паччахьалкхенашта керте латтараш вІашагІкхетар боккха лоархІам болаш да Советски Союзаи Великобританенеи юкъера чІоагІа латта гІулакхаш машаре дахара принципий дарда тІа дегІакхувлара, царна юкъе беркатеи вІаши гІойле йолеи гІулакхаш цхьана лелаяра. Цунца цхьана цун итогаша дика дакъа лоац дунеи халкъашта юкъера, къаьстта а Европера. машари кхерамзлеи чІоагІъяра юкъе.

Дунен халкъашта юкъера кхохкам кІаьдбара процесс дІахо кІоаргъяра тІабераяба социалистически содружества мехкаша чакхбоахача наькъага хьежжа я советско-английски переговорий результаташ.

Консультацей хьакъехьарча протокола кулгаш яздаро советско - английски юкъмоттага кІал чІоагІеи конструктивни лард йолл, шнииа а мехка юкъе цхьана эффективна гІулакхаш леладара торонаш шеръю аьнна хет КПСС ЦК Политбюрона, СССР Лаккехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета. Дунен халкъашта юкъерча гІулакхий лоархІаме дакъа да экономически бувзамаш. ВІаши гІойле йолча ларда тІа уж дегІаккхувлар Советски Союза арахьарча экономически политека хувцалургйоаца принцип я. ЙІаьххача хана лард а елла СССР-аи Великобританенеи юкъера цу тайпара бувзамаш массе оагІорахьара дегІаккхувлара аьттув боаккхаргба переговораш еча юкъагІа кулгаш яздаьча экономически Іилма - технически дешаех йолча программаша, правительствашта юкъерча советско-английски комиссе болх чІоагІбаро. шии мехка юкъерча торговле объем йоккха яро.

Советски Союзе раьза хинна тІайнар Великобритане премьер-министра Г. Вильсона СССР-е ше ена визит шии мехка юкъера гІулакхаш дегІадоаладеча гола тоха никъ, керда этап а хинна дІаотта еза аьнна яь заявлена.

Советски кулгалхоша, дерригача советски халкъо боккха мах бу советско - английски заявлене тІа белгалъяьча, дунеи халкъашта юкъера кхохкам кІаьдбара процесс дІахо дегІайоалаяра хьалхара шинна а паччахьалкхен бехктокхам, кхохкам кІаьдбара гІулакх юха ластаргдоацаш хилийтаран дунеи ерригача районашка дІакхачайтаран новкъостал де ловлга бакъдеш йолча ваІада. Цунца дувзаденна боккха лоархІам болаш да шаккхе мехка Европерча кхерамзлени цхьана гІулакхаш леладареи дешашта йолча совещане болх чакхбаккхаран цун кхоалагІа этап укх гаргарча хана паччахьалкхенашта керте латтарашка чакхъяккхийтаран новкъостал де дага хилар.

Советски Союзе раьза хинна тІайнцай Центральни Европе герзашцара низашн герзаши цхьанна а оагІоп кхерамзленна зе дергдоацаш кІезигдар сацна дола лоархІамегІара дешаш корта а болаш къоастаде ше кийча хилара хьакъехьа английски оагІоно яь заявлени. ЛоархІаме да цхьана яьча заявлене тІа хьакъехьа кипрски кризис къоастаеча хана Кипра Республика суверенитета, кортамукъален, територе бІарччала принципага а президент Макариос керте латта цхьа законни правительство бакъяргара а дІайолаяла безам болаш шаккхе оагІув хилар.

Советски Союза лоархІаме хет, Гаргарча Малхбоалера нийсхони чІоагІачеи машара корта бола дешаш цу районерча ерригача паччахьалкхенийн халкъийн, цу даькъе Палестинерча Іарбий халкъа а, законни хьашташ теркал а деш, ООН Кхерамзлеи Совета 338-ча резолюце а цу районерча ерригача паччахьалкхеннй кхычарех тийша хІама доацаш яхара йола бокъо лархІара а ларда тІа къоастадара къахьега шаккхе оагІув дага хилар цхьана яьча заявлене тІа хьакхайкадар. Цунца дувзаденна белгалдаькхад Гаргарча Малхбоалене нийсхони чІоагІеи машар оттабара боккхача лоархІаме хила езаш йолча Женевски конференце болх укх гаргатІарча хана юха дІаболабанза барг ца хилар.

Адамле герз Іоадара балех яккхар, массане а цІендаь а герз, ядерни даф а тІехьа, дІадоаккхилга вІаштІехьдаккхар вай ханарча этара саготагІа йолча проблемаех цаІ я. Цу гІулакха аьттув боаккхаш хила еза КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежневеи Великобритане премьер - министра Г. Вильсонен кулгаш яздаь ядерни герз доаржа ца дарах бола декларани, заявлене тІа хьахьекха герз Іоадел-га соцадара лаьрххІа гІулакхаш чакхдаханза, герз дІадаккхара деша дерригдунен конференци гулъяиза эрг ца хиларах дог тийша хилар.

Паччахьалкхенашта керте латтараша яь советско - английски переговораш боккхача лоархІаме хилар белгалдоахача дунеи кепайоазон, цу даькъе английскичун а дикача откликаца тешал ду, дунен халкъашта юкъера кхохкам кІаьдбара процесс дІахо кІоаргъялар, юха ластаргйоацаш из хилийтар чІоагІа хьашт долаш дунен шерра общественность хилара.

Халкъий машари кхерамзлеи чІоагІъяра, цу даькъе советско - английски юкъмоттиге тоаяра а тІаерзаяь КПСС-еи Советски Паччахьалкхеи политика дерригача советски халкъо йизза хьаллоацаш я.

ШИН БЕТТА ПЛАН ТІЕХКХОАЧАШЪЯЬЙ

Пятилетка дІадахача шерашка санна вай республикерча бурув тохара балхий управленешта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латташ я Старогрозненски бурув тохара балхий управлене коллектив. КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкарала гІулакхашца жоп далара дерригача шоай кхоачамехи торонехи бизза пайда эцаш къахьийгар цо дІабахача бетта. Цудухьа бурув тохара январь бетта план 122,6 процент кхоачаш а еш, планал совгІа техар 326 метр бурув. Химически реагенташ, электроэнерги, утяжелитель, кхыйола материалаш кхоярах, бурув тохара сухал задане дукхагІа лаккъярах, бурув деттача остех, кхыча оатхалех бизза пайда эцарах духхьала январь бетта цар паччахьалкхенна 129 эзар сом пайда бир.

Иштта къахьегарах бурув тохара шин бетта план 17 феврале кхоачашъяьй управлене бурув деттараша. Ер бутт боллехьа планагІа лаьрхІачл совгІа тохаргда 700—800 метр бурув.

Б. КОСТОЕВ.

Грозненски «Металлотара» яхача завода берригача болхлоша шерра социалистически яхь йоаржаяй пхе шера план ханал дукха хьалха кхоачашъяра. Цу яхье хьалха - а латташ хІанзлехьа пхе шера задани дикка тІехкхоачашъяьчарех ва конструкторски группа токарь Фролов Юрий Иванович. Дика болх барал совгІа творчески а дукха къахьег цо. Завода дикагІвола рационализатор хиларах тарра цхьа шу дІадахийтац Юрий Ивановича производствана бІаьш сомаш пайда беш йола массехк рационализаторски предложени производствана юкъе ца хьош.

Шии балхах Іалаьмате дика кхеташ ва Юрий Иванович. Цудухьа цига керда балха вена сакІ Іомаве цунга дІалу. ХІанз цо Іомавеш ва Тарапов Владимир. Укх тІехкхьарча шерашка дукха токараш кийчбаьб цо.

СУРТА ТІА: токарь Ю. Фролови цун ученик В. Тарановн.
И. ПЛИЕВА сурт.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕИ СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ

КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои соцам баьб «Юрташкарча юкъерча профессионально-технически училищай сеть шеръяран цар болх тоабаран де дезарий хьакъехьа».

Соцам тІа белгалдоакх, юрта боахам дегІабара хІанзарча этапе колхозашта, совхозашта, мелиоративни кхычен предприятешнеи организацешнеи квалифицированни болхлой кадраш кийчъяра гІулакха юрташкарча профессионально-технически училищай лоархІам лакхлуш хилар. Цу училищаша хІара шера юрташка кийчбу массе тайпара профессеш йолаш бола ах миллион квалифицированни болхлой.

Юрташкарча кагирхоша профессиональни юкъера юкъереи образовани яккхара эггара дикагІйола форма а хинна дІаэттай юрташкара юкъера профессионально - технически училищаш. Цхьабакъда цу тайпарча училищай сеть хІанз а кІезига дегІайоагІа, дуккхача моттигашка лерттІа уйла тІаяхийтац уж хьалъяран шоай ханнахьа болх бе йолаялийтаран. Дуккхача юртбоахама органаша йоакхо яц кердагІа йола техникеи оборудовании юрташкарча профтехучилищашта хьежаяра.

Доккхий гІулакхаш чакхлаха оттадаьд соцам тІа юрташкарча юкъерча профтехучилищашка квалифицированни болхлой кийчбара гІулакх дІахо эргадаьккха тоадаран шердаран КПСС Центральни Комитетои СССР Министрий Советои союзни республикай компартей ЦК-аш, парте крайкомаши обкомаши, союзни автономни республикай Министрий Советаш, къахьегамхой депутатий Советий исполкомаш, профессионально - технически образоване дешашта йола СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитет, СССР юрта боахама Министерство, СССР мелиорацеи юрта боахамеи Министерство, «Союзсельхозтехника», кхыйола министерстваши ведомстваши, хІаьта иштта профессионально-технически образованеи юрта боахамеи моттигера органаш декхарийла яьй юрташкарча юкъерча профтехучилищай болх шерра дегІабоалабаран тоабаран хьалда гІулакхаш чакхдаха, квалифицированни болхлой дикагІа кийчбаран юрташка уж чІоагІбаран къаьстта уйла тІа а йохийташ.

Партийни органашта тІадиллад юрташкарча профтехучилищай юххьанцарча партийни организацей лоархІам ма-могга лакхбелга, училищаш инженерно-педагогически кадрашца чІоагІъяра, халданза цар дешаргдола гІулакх вІаштІехьдаккхара, хьалха латта опыт а юртбоахама Іилманеи техникаиеи карагІдаьнараш а цар Іомадара тІадерзадаь гІулакхаш чакхдоахилга. Дешара заведеней партийни организацешеи педагогически коллективашеи дешархоштa юкъе беча идейно - кхетама балха боарам лакхбара, уж коммунистически мировоззрени йолаш, дикагІдола моральни гІулакхаш доахкаш хилара. юртбоахама къахьетам кІоарга лархІара дешай еш йола уйла чІоагІйойла.

Юрташкара юкъера профтехучилищаш керттерча даькъе хьалха латта йоккхий совхозаш, хин боахамийн хьун боахамийн организацеш, «Сельхозтехника» предприятеш йолча, комплексно, дешархошта лаьрхІа столовешца, общежитешца, инженерно-педагогически болхлошта лаьрхІача чуІеча цІеношца цхьана дешара, лабораторно - практически, общественно - бытовой корпусаш а йолаш хьалъянза яргйоацаш лаьрхІад.

1976 — 1980 шерашта заданеш чІоагІъяьй юрташкарча юкъерча профессионально-технически училищай 250 корпус хьалъяь а яьккха эксплуатаце дІаялара а хІаьта иштта хІанз йолаш яраш юкъера хилийтар духьа 329.5 эзар дешархочоа моттиг йола дешара корпусаш, 127.1 эзар дешархочоа моттиг йола лабораторно - практически корпус, 332,8 эзар моттиг йола столовеш, общежитеш а йолаш, инженерно - технически болхлошта ерригa а лаьрхІача 882 эзар квадратни метр моттиг йола чуІе цІенош а долаш 505 общественно - бытовой корпус хьалъяра чотах шеръе а. НийсагІа лаьрхІад «юрта боахам» яхача даькъе санна, иштта юрташка халкъа боахама дегІаухача кхыча доакъошка а хьежаду ахча 1976 шера денз уж объекташ хьалъярах тІадерзадар. Колхозашта а кхыча кооперативни организацешта а могадаьд цу гІулакха эшаш дола ахча хьакъестаделга. Союзни автономни республикай Министрий Советашта, крайисполкомаштеи облисполкомаштеи мукъа бенпаб юрташкарча предприятешеи организацешеи, хІаьта иштта колхозаша а юрташкарча юкъерча профессионально-технически училищай корпусаш хьалъеча шоашта доагІача даькъа юкъеяхар духьа хьежаю капитальни вложенеш вІашагІъетта.

Союзни республикай Министрий Советашта, юрта, хин, хьун боахама, юрта гІирсаш дайтача министерствашнеи ведомствашнеи, профтехобразоване органашта тІадиллад:

юрташкарча профтехучилищашка юрта боахама дерригача доакъошта квалифицированни болхлой, эггара хьалхарча эргІанна, шеррача профилера механизатораш. юрта гІирсаш хьалдара, хини хьуни боахама, кхачани дулха-шурийн промышленноста, бахача наха коммунальни бытовойи гІулакхаш дара квалифицированни болхлой дикка дукхагІа кийчбелга а хІаьта иштта юрташкарча юкъерча профтехучилищашка мехкарий дукхагІа дІачуийбелга а;

укх соцам тІа оттаяь заданеш кхоачашъяра данза дарг доаца гІишлой-монтажни балхаш боарамашкеи ханашкеи (дешара шу долалуш) хьежжа чакхдоахилга;

юртарча хІара профтехучилищe дешара кабинеташ хьаелга, лабораторешн мастерскеши дешар хьехара хІанзарча технически средствашца кийчъелга, училищай дешара-материальни база чІоагІъяра кхыдола гІулакхаш чакхдоахилга:

халкъа боахама плана хьокхамаш кийчдеча хана юрташкара юкъера профтехучилищаш хьалъергйола моттигаш белгалъелга, бакъахьарча моттигашка уж дІахийсьелга Іалашде дезаш хилар теркал а деш:

юрташкарча профтехучилищашта дешара керда боахамаш вІашагІдохкаран долаш дзараш шердаран лаьттан участкаш а хІаьта иштта керда техника а оборудовани а хьежаергйола гІулакх Іалашделга.

1976 — 1980 шерашка юрташкарча профессионально-технически училищашка преподавателаши производственни дешара мастераши болаш болх бе лакхереи юкъера специальни дешара заведенеш йистеяьха 41.2 эзар саг вахийта а хІаьта факультеташи техникумий отделенеши цу училищашта кадраш кийчъергйолаш вІаштІехьъяха оттадаьд (мехка Іалама - экономически зонаш теркал а еш).

Юрташкахьарча моттигашка ядача юрташкарча профессионально - технически училищай инженерно - педагогически болхлой балха хьалаш тоадар духьа директорашта, директорий заместителашта, преподавателашта, воспитателашта, производственни дешара боккхагІболча мастераштеи мастераштеи кхы тІа а льготаш оттаяьй боахамаш дахкаран чуІе цІенош хьалдаран кредиташ ийде. хІаьта иштта массехк тайпара кхы льготаш а еннай. Советски боахамеи органашта тІадиллад профтехучилищай инженерно педагогически болхлошта чуІе цІенош хьалдеча, царна хиланза даргдоаца культурно - бытовой хьалаш вІаштІехьдоахача новкъостал делга.

Юрташкарча профтехучилищай дешархой материально Іалашбара хьалаш тоадара 1975 шера 1 сентябре денз царна спецбарзкъел совгІа форменни обмундировани тергъя.

Издательствай, полиграфе, книжкаш дохкара гІулакхашта йолча СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитета тІадиллад колхозашта, совхозашта, хин боахамеи хьун боахамеи органнзацешта, «Сельхозтехника» предприятешта, хІаьта иштта юрташкахьарча моттигашка дегІаухача халкъа боахама кхыча доакъой предприятешнеи организацешнеи квалифицированни болхлой кийчбара юрташкарча профессионально - технически училищашта хиланза даргдоаца учебникаш, дешара пособеш, программаш, кхыдола - дешараметодически литература арахецилга Іалашдар.

Союзни республикай Министрий Советаш, СССР унахцІено лораяра Министерство, профессионально - технически образоване гІулакхашта йола СССР Министрий Совета Паччахьалкхен комитет декхарийла я ВЦСПС-аца цхьана медицински санаторно - курортни гІулакхаш делга тоаде а юрташкарча профессионально-технически училищай инженерно - педагогически болхлоша дикагІа салоІилга вІаштІехьдаккха а.

ВЦСПС-о тоадолда профессионально - технически дешара заведеней профсоюзни организацешта деш дола кулгал, дешархой технически художественни творчество дегІаккхувлара спортивни оборонно - массови болх вІаштІехьбоаккхилга, дешархой быт, салоІилга.

ВЛКСМ ЦК-ана тІадиллад юрташкарча профессионально-технически училищашта комсомольски организацеша лелаю шефство шерагІа йоаржаелга, дешархошта коммунистически кхетам балара, цар кІоаргеи чІоагІеи знанеш Іомаяра педагогически коллективашта новкъостал дукхагІа делга.

КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои партийни, советски, профсоюзни организацеш, училищай а, хІаьта иштта колхозийи совхозийи коллективаш тІахьийхай квалифицированни болхлой кийчбара боарам лакхбара хьалда гІулакхаш чакхдаха, хІаьта цунах лоархІаме хьал хургда юрта боахам дегІабоалабара парте оттаяь программа кхоачашъяра.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН 30 ШУ ДИЗАРГА

ФРОНТЕ ВАХАР КОМСОМОЛЕЦ

«Красный молот» заводе Павел практике волча хана тIом беш бар. Ремесленни училище дешна ваьIар из. 18 шу дар цуьн. Берриге комсомольцаш а санна, фронте ваха гIертар зIамига саг.

— ХIанз а кхалха да, зIамига ву хьо. Мичча ваха гIерт хьо. Хьона бе болх тыле шортта хургба, — аьлар цунга военкомате.

Раьза боацаш военкоматера дIаухар кагий нахи мехкарийи. ХIаьта а дагадоаллар кхоачашхургхиларах дог диллацар цар. Юххера а кхоачашхилар Павел хьайжар 1942 шера март бетта...

Краснодаре нийсвелар из. Цига кхаь бетта тIема говзал Iомайир, миномети хилар цох. 186 стрелкови полке вахийтар из.

— Тха полк Дона йисте латтар, — йкаш дуцу Павел Андреевича. — Цига эгара хьалха тIем тIа эттар со. Ийс саг разведке вахийтар тхо. Фашистийна эскар латтача дIа а дахе, цигара гитлеровцех саг воалаве везаш яр тхона елла задани, вешта аьлча, цу хана балаш мехиллара «мотт» ба безар. Немций траншея чу гIолла ваха везаш бар никъ. Цхьан дзота чура пулемет еттар моастагIчо. ХIаьта а оахош лаьрхIача моттига тIакхача аьттув баьлар тха. «Мотт» корабир. Из операций дика чаккхьаьккхарах совгIаташ делар тхона, сона «За отвагу» яха медаль а йуш.

Дика дагабоагIа Сергеев Павел Андреевича Днепра декъаволлача хинна къиза тIом а. Из дар 1943 шера. ТIом дика беш хинна комсомолец сержант Сергеев дIаийцар парте мугIараш.

Павел Андреевич юкъе хинначa эскара даькъо тIемаш деьд вай Даьхен дукхача моттигашка, Румыне, Финлянде, Венгре. Будапешт фашистех мукъаьоаьккхаш денал долаш тIом бараь ЦIеча Байракха орден еннай Сергеевна.

ТIом чаккхбаьлчачул тIехьагIа халлакъа къахьегаш хинна Сергеев. ХIанз из «Красный молот» завода формовочни участка мастер ва. Цо дика хьоачаш шин производственни декъарех а партийни поручени а.

Павел Андреевича [illegible] дакъе доал завода рационализаторашна беча балха юкъе.

Вола дика бераш [illegible] «Социалистически пха отличник» яха значок, «За доблестный труд» яха Ленина юбилейни медаль.

Советски халкъо фашистски Германий эшаваь хьаькхача Коталон 30 шу дизара ма воагIара чакхьаьвахара къахьегаш ва хIанз Сергеев Павел Андреевич.

С. ВОРОНИН.

КАПИТАН НАУРДИЕВ НУРДИН — ЛЕНИНГРАД ЛОРАЯЬРЕХ ЦАI

Хала ца яр советски адамашта Советски Герзаща кийчдаьча Низашта Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема шераш. Вай мехка тIаберзабаь бар атта тIема толамаш а доахаш дукхагIа йола Малхбузен Европера паччахьалкхенаш карагIдаьча Гитлеровски тIема машина беррига низ. Цхьабакъда цо тIехьашка яккхавзар советски халкъа а цун Герзаща кийчдаьча Низий а социалистически даьхе лораяра уйла, лохъянзар цар майрал, лаьгIбанзар бокъон гIулакхо толам боаккхаргхиларах бола цар тешам. Коммунистически парте вай мехка деррига низаш тIадерзадир моастагIчунна духьале яра, хIара советски саг сарцагIаьккхар фашистски гIаьрахошта духьал болча Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема.

Ха-зама дIаяхаро ерзаьй тIемо аь човнаш, лаьтто дIайикъай тIема аренашкара окопаш. Цхьабакъда тIехвений дегашкара цIаккха а дIабаргбац даьхен кортамукъале бахьан шоай са ца кхоадеш турпале гойташ лийтараш.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа хьинаре дакъа лоацаш хиццаб вай Нохч-ГIалгIайчен дукхха толашагIа бола къонгаш.

Царех цхьаннех, Дай-мехка майрача тIемахочох, гварде капитанах Наурдиев Нурдинах дувца лов сона. Из ваьв Шаьла районерча Дуба-Юрта. ТIом хилалехьа хьалха Нохч-ГIалгIай педтехникум чаккхьаьккха Шота балха вера Нурдин. Комсомолец вола хьехархо Наурдиев Нурдин кхоачар массе а лоаман юрташка, кхетама болх дIехьора, газеташ дешаф. Дуьнен бахача наха дунен халкъашта юкъерча хьалах, социализм кхоллаш вай мехко доаххача толамех. Цу хана лоам моллагIча цIагIа безаме тIаьцаш хьаша вар из.

1936-ча шера шийлоаме ЦIеча Эскаре гIулакх де вахар Нурдин. Цу хана денз чIоагIа дисциплина йола бIухо хул цох. 28 шера Советски Герзаща кийчдаьча Низий мугIарашка гIулакх деш хул Нурдин. 1939 шера НКВД эскара тIема боахама училище дакхьаьккха НКВД 5-ча мотострелкови полке снабжене начальникалла вола Нурдин. ТIом болабалаешин бутт хьалха Латвийски ССР Риге дIаюг из полк. 1941 шера 22-ча июне денз, 1945-ча шера Гитлеровски Германеца а империалистически Японеца а хинна бирса тIом чаккхбалалца шийдегI а са а ца кходеш моастагIех майра лийтав Нурдин.

ТIом дIаболалу Нурдин гIулакх деш волча полка казармашта фашистий самолеташа 22-ча июне са тоссача хана бомбаш токарца. Полкера дукхабараш хIалак хилар, цхьабакъда бисараш бехабенар. Полка доккхагIа дола дакъа доазонал чуваьнача моастагIчуна духьал тIом беш дар. Фашистски йовсараштa духьал шоай синош ца кходеш латар советски тIемахой, човнаш хиннараш а тIема юкъера бовлацар. Цхьан минуте ца совцаш кхаь дийнахьа тIом бир Нурдина полкерча тIемахоша, Рига на гаьна йоаццаш уллача моттиге. Фашисташта ма-моттара атта хиланзар из тIом. Дуккха боабир моастагIий. Цхьа метр а советски лаьтта моастагIчунна дарегIа дIадаланзар тIемахоша. Рига сиха а атта а дIалацара хинна моастагIчун лоIам кхоачаш хиланзар. Цхьабакъда вай эскара низ тоъанзар моастагIчунна дIахо Рига на уллув духьале е. Советски Эскар а хана тIехьашка дала дийзар. Командоване приказах из тIехьашка а даьлар. Шийновкъосташца тIемахошца цхьана йоккха майрал гойтар вохчий тешамеча воIа эскара Наурдиев Нурдина а цу тIемашка. Шоай човнаш хинна бIухой а, Ригера арабовла бахя нах а «Казахстан» цIи йолча доккхача форда кема тIа а ховшабаь Ленинград лорае дIаяхар Нурдина гIулакх деш хинна полк.

1941 шера июль бетта 10-за дийнахьа денз 1944 шера 10-ча августе кхаччалца, вешта аьлча Ленинградски блокада чаккхъяллалца, 22-ча гвардейски стрелкови дивизех дIа а кхийтта тIом бир чекистий полко. Цу бирсача тIема кхаь шера пролетарски революци шийна чухь кхоллаенна йола Ленина цIаьна дуней деррига адамашта хьалхашка лаьттар цхьаннй а моастагIчоа йохалургйоаца социализма гIап а хинна. Дийца варгвоацаш чIоагIа халонаш яь ленинградцашта тIаьттараш. Юхатоха езар цхьаккха хула бе ца лоархIаш чугIерта гитлеровски тIема машина. Бирсача тIема къахьача халонел а тIалатача моастагIчуа а дукха чIоагIагIа хилар Ленинград лораерий лоIам.

Цу халача хана воккхагIа вола лейтенант Наурдиев Нурдин оттаву дивизе разведывательни батальона кхачан гIулакх деча отделене начальник. Цу хана эскара кхача Iалашбара гIулакх чIоагIа бехктокхаме дар. Башха-дика кхоачашдора Нурдина из сийлахьа декхар. Из кхоачашдеча хана автоматаца тIом бе безаш дукха а моттигаш кулар. ТIехьашка варгволаш вацар майра тIемахо Нурдин.

1943-ча шера январе Ленинградски а Волховски а фронтий эскараша, авиацеи Краснознаменни Балтийски форда флота артиллереи гIо а деш, толамца чакхьаьккхар Шлиссельбургски тIалатара операци. Цу операце дакъа лаьцар Нурдина гIулакх деш волча батальона а. Чов хилча а тIема юкъера ца воалаш майрра летар Нурдин. ТIом беча турпала хьинар гойтарах Цlеча Седкъан орден лу цунна. ХIанз цун наькха тIа кхо правительствени совгIат дар.

Цул тIехьагIа а дуккхаза дакъа лаьцар Нурдина моастагIчунца деча лирача тIемашка.

1944 шу. Вай Герзаща кийчдаьча Низашта хьалхашка, советски халкъа хьалхашка Коммунистически парте сийлахь декхар оттадир — немецки йовсарех деррига советски лаьтта IоцIендерга.

22-ча гвардейски дивизе къаьстта йолча разведывательни батальона тIадиллар командоване немецки оборона тахкара декхар. Наурдиев Нурдин а вар из декхар кхоачашде, хIана аьлча цунца дувзаденна дар ерригача дивизе толам баккхар. Хала декхар дар кхоачашде дийзар, хIаьта а цхьанне шеко яцар из кхоачашдургхиларах.

ТIемашца е езаш яр разведка. ХIаране кхоачашдир ший декхар. Дукханешта правительствени совгIаташ делар. Капитана Наурдиев Нурдина а елар Цlеча Байракха орден.

1944-ча шера январе-феврале ленинградски а, волховски а, шоллагIча прибалтийски а фронтий эскараша, Краснознаменни Балтийски форда флота гIоаца боккха толам баьккхар — цIенъяь дIаяьккхар ленинградски блокада, фашистех Iоцъенийр Ленинградски область. Цу операцешка а дакъа лаьцар вай мехкахочо Наурдиев Нурдина.

Вай советски герзаща кийчдаьча низаша сийлахь-боккха толам баккхарца чакхъбаьлар фашистски германецара тIом. 1945-ча шера командоване капитан Наурдиев хьожаву гаьнарча малхбоале, из цига хул японцашцара тIом чаккхбалалца. Цу шера цунна лу фашистски Германеца империалистически Японеца хиннача тIемашка толам баккхарах йола медалаш.

Дай-мехка тешамеча воIа Наурдиев Нурдина советски эскаре гIулакх ду 1956 шера ноябрь бутт тIаккхаччалца. Эскаре гIулакх деш 28 шу даьлча отставке воаккх из. Цу хана денз Ленинграде шийдезал болча дIаваха цига вахаш ва Нурдин.

Отставке ваьннача дийнахьа денз шийиз ца кхобеш хьаьнала къахьегаш дерригача советски адамашца цхьана болх беш ва Нурдин, коммунизм хьалъеча шийга доагIа дизза дакъа лоацаш.

Ше ваь, шийдай баьха Дуба-Юрт цIаккха а дагара ялац Нурдина. Шера цкъа цига вай юртхошца вIашагIкхийте хул из. Цо царна дувц Ленина города бахархоша коммунизм хьалъеш доахача доккхийча толамех.

IийсаШАНПОВ, запаса майор, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа дакъа лаьцар.

Харьковски метро ераш болча

Харькове хьалъеш латтача метрополитенах майрра аьлийш я ерригсоюзни гIишло я из аьлча. Иштта, «Харьковметропроект» яхача проектни организаце къахьегаш бараш харьковчашцаш хинна ца Iеш — Москвера, Киевера, Ленинградера, Бакура баьхка специалисташ. ХIаьта «Харьковметрострое» къахьегаш бараш вай дукха метрополитенаш хьалъеш хиннабаш-ба.

Болх беча юкъа дукха цIенхаштта халонаш дукхьала найсъеннай царна. Масала, харьковски метро хьалхарча аргIан 10 километр гаргга йола моттигаш сахьата шин бIаь гаргга кубически метр хий чу а доалаш чIоагIа хий чулатташ яр. Цу тIа дукххача доакъошкара беррига дIабат шерашш дIаухаш йола кагий гIум яр.

— Цу хьалашка, — шийна дагадоагIаш дувц «Харьковметрострой» начальника Братчук Григоре, — балха юкъе яха езар вай мехка метро хьалъеча пайда эцаш йола ерриги туннелаш яхара говзалаш, тIоанешкара хий кIезигдари из шелдари методагара дIаийккхача йоккха давлени а йолаш кессоне балхаш дарга кхаччалца. Цу тIа терко е езаш дар городской рельеф шийбелгалонаш йолаш хилар. Из кедаш хиларга хьежжа чакхъйла езаш яр трасса. Туннелаши станцеши хьалъяра гучахьара способ кIоаргачунца тарлуш хила еза...

Каст-каста нийслургья аьна тхона ца хийтта халонаш а духьала нийслора. Цхьабакъда гIишлошьерий опытон техникана керда карагIдаьннараш балха юкъекхаьарон тхона новкъостал дора уж толамца эшае. Цул а совгIа, метро хьалъеча юкъагIа производственникашца цхьана туннелаш яхара керда балха овсарле лакха йола средстваш хьакколлар конструкторашта. Иштта, хала дар «Проспект Гагарина» яхача станце туннель йоаккхаш деш хинна балхаш. Хьалха ушал хиннача метте хьалъеш яр станци. Хица лоаттабеча къовсаме пайда эцар лоабат бокъабеш практике тохкаш хиннача методех. Цхьабакъда лаьгIлацар хий. Цхьабакъда цига араьлар «УЗВМ» яха хий кIезигдеш йола универсальни йоккха йоаца дIахьа лела устанавкаш. Уж хьакхеллараш харьковски Iилмахой бар. Сиха дIа-хьа лелаши балха овсарле лакха йолаши йолча цар сиха дIабаькхар забое хий чакхдала тарлуш хинна кхерам. Цу гIулакхо дукхача даькве торо елар проходчикашта плана тIа белгальяча ханашка балхаш чакхдаха. Толам баккха торо еннар алхха техника хинна Iац, укхаза дукхача даькве лоархIам болаш хилар специалистий — метроерий лакха говзалли опытта.

«Харьковметрострой» начальникаца Братчук Григореца цхьана тIишлон участке хилар со. Са теркам тIаззар цхьа моллагIча тайпара доацаш тоаяьча туннела. Заводе хьаьча къаьст-къаьста йолча аьшкабетонни секцех яь яр из. ХIара секци Iалабмате йоккха прамоугольник яр, хIаране майда ткъаь пхиь гаргга квадратни метр а йолаш.

— Тха харьковски керда хIама да из, — йоах Братчук Григоре. — Цельносекционни опалубка оттаяро дукха лакхъяьй монтаж яра темпаш. Туннелашта гидроизоляци яра деча кийчон балхий объем кIезигъяьй.

Николай НЕСВИТЕНКО, АПН корреспондент.

Харьков.

«...хьалъе Донбасс — Малхбузехьара Украина яха 750 эзар киловольт напряжени йола электропередача лини».

(КПСС XXIV съезда Директиваш тIара).

Хьалъеш латтача Донбасс — Малхбузехьара Украина яхача 750 эзар киловатт напряжени а йолаш 1117 километр дIаьхача электропередача лине (ЛЭП) вIашагIтохаргья Украина цхь энергосистема: «Донбассэнерго», «Днепроэнерго», «Винницаэнерго», «Львовэнерго».

Кердача ЛЭП-а малхбузехьара подстанци СЭВ мехкашта электроэнерги дIателаш хургья, хIаьта донбасски йолчо Закавказьен мехка центри электроэнергеца IалашъергIа.

Керда ЛЭП хилла яьннай 751 километр йолча участке. Бола бе йолаяллийта лине участок хана 330 киловатт напряжене тIа оттаьй. Донбасс — Винница яхача участка юкъера «ЛЭП-750» Днепровски подстанци проектни напряженега кхоачаш хьалъяь йоалаш латт.

СУРТА ТIА: «ЛЭП-750» Днепровски подстанцера монтажни балхаш.

А. ЗАПАРА сурт.
ТАСС фотохроника.

Сийлахь-боккхача Даьхен тIом лаьттача шерашка Одессе дохадабдар 2229 цIа — нах чубахача цIеноех 38 процент.

ХIанз ерригa юхаметтаоттаьяьча города-турпала дIахо шерду шийдоазонаш. Хьалъяьй одесски Черемушке керда нах чубахача цIеной массиваш, Котовскен Таировен яха поселкаш.

СУРТА ТIА: Одессера керда Комсомольски бульвар.

Н. ПАВЛЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

СССР — IАРБИЙ МЕХКАШ: ЦХЬАНА ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДУ МЕХКДАЬТТАХОША

IарбиЙ мехкаша тIа-тIа дукхагIа нийо Азербайджане хьаяь мехкдаьтта промыслови оборудоване. ХIанз Азербайджана специалисташа кIезига опыт Iоайиш мехкдаьтта лахараш дахараш меттел чакхлахара а. Мехкдаьтта промышленноста лаьрхIача хIайзарча оборудованена проекташ вутача исследовательски центрий сеть хьалйий республике.

— Тха предприяте экспортни сектор, — яхаш дувц Абдурахманов Закира, Азербайджане йоккхагIйолча машинаш еча завода директора, — йола 25 шу совгIа хаь я. Тха массазарча заказчикашта юкъе — социалистически содружества мехкаш, дегIачa паччахьалкхенаш, цу даькве АРЕ, Сири, Алжир, Ирак. Йоккха я бара экспорте ухийтача хIамай номенклатура — фонтанни арматура, буровой техника, тракторащ-подъемникаш, иккьаьш.

Промышленни оборудовани доаттаелга Советски Союзо Iарбий мехкашца цхьана леладеча гIулакхий вешийтех цаI мара яц. Дукха шерий хьалхагIа денз дакъа лоаI СССР-о АРЕ, Сири, Ирака, Алжира, НДРЙ мехкдаьтта промышленноста специалистий кийчбеча.

Шоаш дешаш доалача шерашка Iарбий мехкашкарча студенташа теоретически знанеш Iомаяь ца Iеш, Баку промыслашкей мехкдаьтта чакхдоахача заводашкей стажировка а ю. Цу гIулакхо новкъостал ду царна шоай мехка дIа цIа ма кхаьччинге а практически болх дIаболаьа.

Валерий ГРИГОРЬЕВ, АПН корреспондент.

ТЕОРЕ ДЕШАШ

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМИ ГУМАНИЗМИ

Социализмо кIоаргга дегатешам а дерригача къамехи наройностехи болча къахьегамхой оамалий боарам а бу интернационализмах. КарагIдаьйнача цу хIамах общественни сакхетаме яь бокъонна йола революционни переворот я а аьнна, КПСС ЦК Генеральни секретара йовкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьккхад: «Советски наха хийрен гоамеи я цхьа халкъаш воккхарел тIех хеташ йола сонта уйла — цхьа къам е раса воккхал толашагIа хеташ йола тувлора идеи хIаьта вета я. Советски нах интернационалисташ ба. Иштта хьалкхебу уж парте, иштта хьалкхебу уж вай дерригача бакъдараша».

Цхьа раси къамин воккхал толашагIа лархIара идеологи — цо хьахьока гуманизмана духьалара буржуазни вахара образ. Халкъий интернационализма, нийсхой, вошала идеологи — цо хьахьокх социализма гуманизм чулоацам. Интернационализман гуманизман цхьоагIонах латт коммунистически идеологи морале социалистически вахара образ дуне доазара буржуазни хьисапели вахара лостамейн тIех хилар дукхдувлача лоархIамегIарча хьаштех цаI.

I

Нах социальни къамаи Iазепи нийсхо ца хилараи кIалхара а баьха, лерхIаш йола юкъара цхьа хIама царна дIа а довзийта, социализмо исторе чухь эггара хьалха хьаькхкхай, тайп-тайпарча къамехи наройностехи болча къахьегамхой вIаши гоамеи моастагIал долаши хилара баьхаваш йоацаш хина боаш йоацаш хилар. Керда общество хьалъяра законаш боарам а хинна хьаьтта латт хьалха къамашта токъе яьхка йовкъаш кагъелга, ирае вахара дукха къахьега нах интернациональни уйлаца кхотабелга. Вайцига цу тайпара уж кхотабеча хьалха латта низ — болхлой класса гIулакх бахьан долаш лоаттабеча къовсама опыт Iомаяь Коммунистически парти. Вай мехкарча ерригача классий а социальни группай а къамийи народностийи вихалаш вIашагIтеха йолча цо къаьгта хьахьокх СССР къахьегамхой денале хьоашали доттагIали, дерригача советски халкъа йохаргйоаца цхьоагIо. Парте вIаштIехьаьккха цхьоагIо, халкъий доттагIал, интернационализм расизмали шовинизмали тIех хилар беррига низаш хьа а хьекха советски халкъо Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема бирсача тохкамех чакх а йоахаш хьаенай.

Коммунизм хьалъяра маIан фуд аьлча, из да, СССР халкъий интернациональни бувзамаш, вежарашха цхьана леладу гIулакхаш шердар. Халкъа боахама масштабаш йоккха хиларцеи структура чоалханегIа хиларцеи дувзаденна дуккха а дукхагIа эшаш да цун дерригача доакъоша дика вIаштIехьдавина болх белга, республикай, крайи, областий къахьегамхоша шоай гIулакхаш вIаши хеьйда бувзам а лелабеш чакхдоахилга Iалашдар. Советски халкъо шийгIулакхаш дукхача къамех латтача кхотаенача коллективо сайна чакхдоахаргдоле гIулакх де гIерт парти, беррига гражданашта лукара йовкъаш уттаеча хана. Духьал социализм я вай мехкара къахьега классашийи социальни группашийи, дерригача къамаш цхьатара хиларах йола сийлахь-йоккха уйла чIоагIъяьр, керда исторически общность — советски халкъ а даь уж вIашагIтехар.

Халкъий юкъмоттиге керда хьал оттадаьд советски вахара образо. Эггара хьалха из да тайп-тайпарча къамех болча къахьегамхой дег тIарча доттагIален цар шоайла вIаши лархIарен хьал, социалистически патриотизми интернационализми органически цхьана таръяр. Из да социализмана карагIдаьннарех, вежарашха йолча республикай чIоагIъяьчей барт эгIаргбоацачен союзаца — СССР-ца хиларах дерригача къамаша цхьатарра доккхал дар, цун низ чIоагIбара юкъе дакъа лаца хIаране безам хилар. Из да юхамаччахьарча расовии националистически уйлаца машар ца хилар, деррига дунен тIа социальни къамийи кортамукъале яккха гIертача къовсамхошца солидарность хилар.

Дега уйлай уж ерригa оагIош вай мехка халкъашта юкъара а хинна дIаэттай. Царна юкъера хьагуш да деррига халкъа лоархIаме дола керда моральни дика гIулакхаш, дуне кердача тайпара кхотадеш хилар — коммунизма гIулакха мутIахьа хилар, юкъарча революционни, тIема, къахьегама традицешта тешаме хилар. Еррига вай Даьхе, социализма мехкий содружества тоаяларца цхьана мара шийкъам а народность тоадалара уйла яц советски патриота.

Советски вахара образа белгалагIча оагIоех цаI — халкъий доттагIал — из тайп-тайпарча къамех болча наха юкъерча нравственни гIулакхий керда тайпа хинна Iац. Из я дегIаенеr хадданза чакхйоахаш йолен шоаи материальни ресурсаш, коммунизм хьалъеча шоай творчески низаш вIашагIтехача халкъашта юкъерча политически, экономически, культурни гIулакхий система. Уж да ши-шийна болча аьттон духьа доацаш вIаши новкъостал дареи вIаши дагардараш кхетадареи дукха къамаш даха Дай-мохк тоабара йоакхо ю гIулакхаш.

Коммунизм хьалъеча юкъагIа чIоагIлу советски халкъа социальнии интернациональнии цхьоагIо. Цунна новкъостал ду мехка экономика, бIарчча цхьа халкъа боахама комплекс хиларах тарра, дIахо дегIаккхувларо, производства средствашта общественни доалалье чIоагIъяр, хIаране шийболхлой класс, колхозий ахархой къахьега интеллигенци а йолаш долча социалистически къамий социальни структура тIа-тIа дукхагIа вIаши нийсъяр, бIарчча советски общество кхы а чIоагIагIа цхьа тайпа даь дIаоттаяр.

ДегIаенача социализма хьалашка Iилма-технически прогрессо кхы а дукхагIа чIоагIъю общественни вахара хулаш йола интернационализаци. Мехка бакъча беррига наькха уйлашта болхлой класса социалистически хьаштaшеи Коммунистически идеалашеи, цо шийгара гойтача нравственни дикача гIулакхаша еш йола воздействи кхы тIа а чIоагIлу.

«МоллагIа къам кхычаргара Iомадала йиш йолаш Iомадала дезаши да» (К. Маркси Ф. Энгельси. Соч., т. 23, оагIо 10) яха, довзаш дола К. Маркса тезис чакхдаккхара аьттув болашагIа дола хьалаш хулийт социализмо. Советски мехка вай тешаш да вежарашха йолча республикай къахьегамхоша толашагIа йола производственни опыт вIаши Iомаеш, новаторски почнаш республикай, крайй, областий предприятешта юкъера социалистически пха йоаржаеш хилара. Эрсийн СССР-ерча кхычен халкъий доалахьара творчестве карагIдаьннараш, культура беркат fIа-тIа дукхагIа шоайла дIахьа ийду цар.

ХIара халкъа сийлахьен дезеи дола хIамаш лорадеш леладелга советски наха цхьана тарду вай тIехьашкахьа юха ухаздеш дола хIамаш коадамболлаш юхадеттараш. ХIара республико доахача толамаша гIаддуг вай цхьабакъда хьам сойталалара гаьна да, деррригача советски халкъо цхьана хьийгача къих хьахинна хIамаш лоархI вай цу толамеч.

Социалистически гуманизма маIан да къаман дог-уйла лархIар, цхьабакъда вай магийтац цунца бегаш бар, сов тIехдаьха из лакхдар. Вай оамалий кодексо шийна чулоац къамий традицеш лоархIилга, цхьабакъда тIаэцац шердаьйна Iаьдалаш хьалхадоахилга.

Социалистически сакхетам лакхбаларо юкъара советски беркат, ерригача паччахьалкхен хьашташ хIара патриота бIаргагучча шеко йоацаш хьалхарча моттиге дIаоттарга кхоачадаьд гIулакх. Кхоачаш хинна сакхетам болча къахьегамхочоа «шийзаводе шийа да хийтта ца Iеш, мехка викал а, хеталва» (т. 6, оагI. 369)) яхача Ленина дагадьлар.

Советски вахара образ — из ба сага мах, цун сий деррригача халкъа юкъарча гIулакха юкъе цо лоаца дакъа белгалдоаккхаш бола вахара лостам. Из я моллагIча классех е къамах бале а деррригача наха хьалхашка Даьхен духьа деналле гIулакхаш гойта, кхоллаш цо цхьатарра торонаш хьаеллаш йола строй. Укхаза хIаранена хадданза хоалу деттагIчун оагIув, новкъост хьаллаца кийча хилар. ДоагIар нагагара дIадехилга укхаза цхьана тарду къахьегача сага сийлахьа гIулакхаш хадданза лархIарца. Цун теркой йоакхой ярца.

Сага кхетам дегIабоагIилга, цун уйлай ганз, марксизмо-ленинизмо кхаьхенкхочуш цун бокъонца долча гIулакхий ганзах тийша да. Наха шоайла гIулакхаш леладара дола алхха цхьан къаман гота гомаш тедари наха шоайла гIулакхаш леладара йола интернациональни формаш хьахилари, социализма хьалашка саг массе оагIорахьара дегIаварга бодача наькъагIа дIахьалхашка дика гIа баккхар, бокъонца йолча интернациональни культурана из тIаверзавар да.

Общественна йоал деча юкъе дукххача наха дизза дакъа лацара эша хьалаш вIаштIехьдаьхад социализмо, боарам боацаш шербаьо Советий Мехка гражданина кхетам, цунна чухьа сомабаьккхаб социализма гIулакха хьалхара, деррригача дунен тIарча халкъий кхелашта хьалхара бехктокхам. Литовски поэта Э. Межелайтиса, «Доллача хIаман гIулакх долаш» волча советски сага сатем боацача дегал ше дувцаш, тарам оттадеш белгалдаьккхад, цун кер чу «етталу лаьттан бурилга тара йола бурилг», аьнна.

II

Къаман дарийн интернациональни дарийн цхьоагIо чIоагIъеш, интернационализма байракха кIал кхотаденнача халкъий бIарг санна лорачей вахара маIан долаш я социализм. Советски Союзе дахача къамашен народносташен шоашца лелаю къаман оамала белгалонаш, мотт, шийдикагIйола традицеш. Шоай къаман культураш кхы а чIоагIагIа тоаелга вIаштIехьдаккхара мел эша торонаш йолаш да уж.

Эксплуататорски обществе къаман бокъонаш Iохьечхарий наькъа къаман уйлаш йорчаяларий социалистически интернационализмо духьала оттаду халкъий бокъонца цхьатарра бокъонаш хилар бакъдаь тIаэцар; цар къамий сийлахьа гIулакхаш ларxIар. Марксистско-ленински кхетадеча тайпара интернационалисти гуманисти хилар — из да къаман дарлона юкъе хьаьрчо ца а воалаш, керда общество хьалъеш доахкача деррригача халкъий беркатаца, деррригача адамий юкъерча цивилизацена бокъонна карагIдаьннаращца хьайт хилар.

ДИКАГІА ЙОЛА ДОЯРКА

ДИНАЧА НАХАХ

Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза центральни усадьбе ниисвенначун бІаргтІа ца отташ дусаргдац хоза гом а бањ латта Сийлен доска. Цу тІа кьачарца цхьана хьалтеха доал совхоза толашагІа йолча доярка Х. Абубакаровой сурт.

Деррига а 6 шу мара дац Хеде шурий-товарни ферме болх бу. Бакъда, цу лоацача хана нохчий йоІа вІаштІехьдаьннад шоай совхозе меттел, ерригача районе а ший цІи дІаяхийта. Ше болх бе йолаеннача хьалхарча шера денз, ший планаши социалистически декхараши толаме кхоачашдеш хьа а йоагІа из.

Къаьстта хьинаре къахьийгад кьонача доярка ийслагІча пятилетка шерашка. Ше кхо ца еш цо хьийга къа зехьа довнзар. ДІадаха шу чакхдоалаш Абубакарова Хеде рапорт делар ший групперча доахангара шура яккхара ший пятилетка кхоачашъяьрах.

— Массарел дикагІа къахьийгад дІадахача шера тха толашагІа йолча доярка Абубакарова Хеде, — йоах совхоза партийни организаце секретара заместителa Манцаев Іаднана. — Из кьона доярка я. Бакъда хана кьона яле а, йоккха балха опыт йолаш, сий деш саг я из. Цун къахьегам вай правительствас белгалбьяккхаб Къахьегама Цlеча Байракха орден, Ленински юбилейни медаль яларца, из я ВЛКСМ Урус-Мартановски райкома член, райсовета депутат, фермерча халкъа тІахьожама поста член. Цу массе декхарех дика лоархІаю, шийна тІадилла моллагІа гІулакх тешаме кхоачашду.

Абубакарова тхона бІаргайовра лайча, ферме тхоца ва раьза хилар совхоза партийни организаце секретара заместитель нов. Манцаев.

...Тхо ферме кхаьчар Іуйрийна итт сахьат доалача хана. ХІетта доахан дийтта а баьна, шо-шоай балха моттига лостам беш бар доаркаш.

— Ер я тха толашагІа йола доярка Абубакарова Хеди, — аьлар нов. Манцаева кІалхьарвар ниисдеш йоаллеча кьоначаккалсага тхо дІатІаккхьчача.

Хетаргахь, 22—23 шу хургдолаш, лакхача дегІа, а кьатаро саг я из. Къамаьл дара дукха хьаккхашта ийр Хеде.

— Мишта вІаштІехьдаьннад хьа хьай пятилетка план кхоачашъеш ишта толам баккха?— хетт оаха Хедега.

— Мишта яхий беш?—бордбордах ела а кьейкаш доах Хеде. — Иштта хьинаре къахьегарах.

— Цкъа къайле йоацаш-м хила йиш яц хьа толам? — хаттар ду оаха.

— Фу къайле хургъя укказа? — Цlенхаштта дуйц кьоначa доярка. — Ерригa къайле я-кх доахан хан-ханнахьа кхабар, уж цlена лелалар, лерттІа царна Іунал дар.

— Из мара кхы хІама дац?— кунгара дош дакка гІерт тхо.

Иштта-м да, — ший къамаьл дІахо хьу Хеде. — Доахангара шура дукхагІа яккхара гІулакха бокхача лоархІаме цхьан хана деттарга уж дахар, шамарашкара цlенъяь шура Іоккхар, хІара Іатта оамал йоацаш хилар.

— Из сенна доагІа укх юкъе? — тхона лов ший уйла цо яьхар.

— Вер санна боча ма дий бежан,—йоах Абубакаровас. — Цунна а чІоагІа хозахет ше хьаьстача, эргадьякха хІама диллача, кулг хьекхача. Са группера деррига доахан шийна оамал йолаш да. ХІаьта аз а цар оамалга хьежжа Іунал ду хІара Іатта.

ДІадахача шера Хеде социалистически декхар тІаийцадар хІара кхоабача Іаттагара 2900 килограмм шура яккха, планагІа 2800 килограмм йолча. Ший дош дизза кхоачашдара тІехьа цо лоаттабаь кьовсам, цун юхь кІайеш чакхбаьлар. Ше гІулакх деча доахах хІара Іаттагара 3332 килограмм шура яьккхар Абубакаровас.

Ала деза, Хеде кьона доярка яле а, цунгара хьоккхам а эцаш бокхагІчари зІамагІчари бола белга. ТолашагІа барий балха опыт кьа а Іомаеш къахьегар бахьан долаш шоай социалистически декхараш сийленца кхоачашде, вІаштІехьдаьлар доаркай Сардалова Жовжана, Юсупова Буната, Имураьева Пазай, кхечар. Абубакарова Хеде Іомабеча кьонача доаркаша Усманова Тамараси Хузаева Аьсетеи денгара денга лаккхъ шоай къахьегама толамаш. Совхоза толашагІа йола доярка дог тийша я дарех башха-дика говзанчаш хургхиларах. ХІаьта межкараша боккхача безамца дІаэц шоашта цо ду хьехамаш, дика караерзаю шоай дего къобалбаьча балха говзал.

Хьайбаш леладерашта эттара беххтоккамегІа йола ха я хІанзарьар. Из дика кхетаду цар. Малгобекски района «Кавказ» колхозен Грозненски района «Атагинский» совхозен фермай болхлоша вай республика ерригача хьайбаш леладерашка даь Кхайкарна дег тІара къоабаллдаь хьал а лаьца, Абубакарова Хедаси цун новкъостаешен шоай беррага ший тІаберзабаьб Ерригсоюзни социалистически яхье керда толамаш дакарца ийслагІа пятилетка чакхйоала шу белгалдаккхар дукъа.

— Доахана хІара группагара шера эзар а кхы дукхагІа а шура яккхар дукъа. Нохч-ГІалгІайчен хьалхалаттача доаркаша республика ерригача шурий-товарни фермай болхлошка яздаь гуччахьара писмо дуецаш укх деношка собрани хилар тха ферма хьайбаш леладерий, — йоах совхоза керттерча зоотехника Мурдалов Імрана.—Укх шера оаха лаьрхІад 130 тонн шура, 130 тонн дулх паччахьалкхенга дохка, хІара 100 Іатта тІехьа 93 Іаса кхеде, хьайбай продукци яккхарга дІабода мах 5—7 процент лохбе. Юкъера лаьрхІача хІара Іаттагара оаха йоаккхаргья 1980 килограмм шура. ХІаьта тха толашагІа йолча доаркас Абубакарова Хеде шийна хьалхашка социалистически декхар оттадаьд хІара кхоабача Іаттагара 3500 килограмм шура яккха.

Шоай хур ду ферма болхлона укх Іан хана доахангара йоаккха шура [illegible] ца ялийтара. ХІанз хІара дийнахьеи бийсаной хІара кхоабача Іаттагара 5 килограмм совгІа шура йоаккх цига. ХІаьта Абубакаровай вІаштІехьдоал хІара Іаттагара 7—8 килограмм шура йоаккха.

— ДукхагІа дола доахан дахкаш хиларца дуваденна кІеанг-дукха шура лаьгІеннай тха, — йоах Х. Абубакаровас. — Бакъда дІахо шура дукхагІа яккха торонаш я.

Соахка доккха дикахетар хинад совхоза ферма хьайбаш леладерашта. Болх бе йолаеннай комплекс. Цу чура деррига балхаш: доакъар диллар, кхо арадаккхар, доахан деттар механизаци яь да. Цо аттача баьккхаб хьайбаш леладерий къахьегам, Цу комплекса чу я цІе уголок а. Цига касткаста вІашагІяххет доаркаш, скотникаш. Цар теркам тІабахийте ладувгІ шоай агитатора Х. Абубакаровас деча къамаьлага. ХІана Хеде беседай керттера тема я КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даь Кхайкарал, «Лаьттанцарен хьайбашкарен йоала продукташ 1975 шера дукхагІа яхари кийчъяри, пятилетка толаме чакхъяккхар дукъа юрта боахама болхлоша лелаеча Ерригсоюзни социалистическа яхьа хьакъехьа» бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцам ферма болхлошта кІоаргга бовзийтари цу лоархІамерча документашка хьежжа тІаийца доккхий декхараш толаме кхоачашлара хьайбаш леладераш оарцагІбахари.

Денгара ди массаза дала шерагІа яржаш латт пятилетка чакхйоалача шера тІаийца декхараш сийленца кхоачашлара йола социалистически яхь. Цу яхье хьалхара толам баьккхаб цар. ТІехкхоачашъяьй доахангара шура яккхара январь бетта план. Массарел лакхагІа да совхоза толашагІа йолча доярка комсомолка Абубакарова Хеде балха хьоккхамаш. Ше доаха къахьегама толамаш цо хетаду кхалнаькха дезача денна — 8 марта.

Р. МАЛЬСАГОВ.

СУРТА ТІА: «Гойтинский» совхоза толашагІа йола доярка Х. Абубакарова.

И. Плиева сурт.

Мишта кхоачашду социалистически декхараш

ШУРА ДУКХАГІА ЙОАККХ

Шалински района Куйбышева цІерагІча колхоза хьайбаш леладераша толамца чакхбаьккхар пятилетка дийлагІа, кьоастамбу шу. Иштта дикача болхца дІадолаьд цар пятилетка тІеххьара шу.

Колхоза шурий ферме цхьа эзар бежан да, царех 220 бетташ етт болаш. Цу ферма коллективана кулгаллеш ва комсомолец Х. Цицнев.

Фермерча моллагІча коровника чу ваьлча теркам тІабоала дерста, тоаденна, цІена латтача доаханна. Лостам болаш, цІена я помещенешка, хьайбашта хьалхашка хьаьшка улл хоза хьаж йоагІа люцерна йол.

— Оаха тхоай низ кхоачар дир диза долаши йІайхачен хьайбашка Іа дакккхийтара, — йоах «Знак Почета» яха орден летаеча колхоза председатела Багашев Хьадида. — Шелал тІаяле дукхха хьалхагІа тохаделар тхо помещенешта ремонт е. Іа доаккхаргдолча хьайбашта кхоачамболлаш гІожен мошен довкъар Іалашдир. Из шортта дале а хьожа а деш доаханна пайданагІа хургдолча тайпара доакъар дІадахийта хьож хьайбаш леладераш. Дийнахьен буси 5 килограмм йол, 25 килограмм силос, I килограмм концентраташ, 15 килограмм жом дІакхоачийт хІара Іаттага.

Цу дерригача дикача гІулакхаша тоьо хулийт денгара дента шура дукхагІа яккха. Нагахь санна ер шу доладуча хьалхарча дийнахьа ферма коллективо паччахьалкхенга 650 килограмм дІаеннале 10 январе цхьа центнер гаргга тІаккхийтар. ХІаьта из бутт чакхбоалаш приемни пункте цхьа эзар килограмм гаргга шура дІаелар хьайбаш леладераша. Иштта шура тІаетталу укх бетта а.

Цо хьахьокх хьайбаш леладерий къахьегам ферме дика вІаштІехьбаьккхалга. ХІаьта хьахулачугІа хьежжа къахьегамцара безам а совбоал наькъа.

Практико хьахьекхад моральни материальни стимулировани лерттІа леларо моллагІча балха тІа дика аьттув боалийтилга. Из гІулакх доагІача боарам тІа леладу колхозе. Яхье хьалхара моттиг яьккхачоа хІара декадах итоташ еш премии лу. Хьалтеха доаллача улга тІа дІаязъю хІара доярка дийнахьа яьккха шура, цунна цунах доагІар.

КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага Кхайкарал дахчул тІехьагІа кхы а чІоагІагІа хьинар айдаьд ферма хьайбаш леладераша. 1975 шера лаьттанцарен хьайбашкарен йоала продукташ дукхагІа яхара тІехь Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаяраш толамца пятилетка чакхъяккхарахи болча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцама жоп луш дукхагІа шура яккхара, Іаьсашта дукхагІа дулх тІаккхетийтара шерра яхь йоаржаяьй ферма къахьегамхоша.

Уж декхараш толамца кхоачашделга ден распорядок леларах, рационагІа доагІача тайпара доахан кхабарах тийша хурга. Из лерттІа кхоачашду укказа, хІана аьлча, цу гІулакхха хьайбаш леладерий беххтоккхам лакхбаьб. Цхьаькха цхьа дика гІулакх юкъе доаладаьд укказа. Хьалха барда мара кхихьа бене 20 январе денз дІайха хий хьаувз ферме.

Цlенхаштта теркам тІабохийташ леладу ферме искусственно осеменени елга. Из тешавеш хьахьокх дІадахача шера карагІдаьнначо: планагІа хІара бІаь Іатта тІехьара 85 Іаса кхеде дезача 90 Іаса кхедаьд.

Деттаща долча доаханна юкъе къаьденна, шура кІеанга луш доахан да. Цу гІулакхха цlенхаштта уйла тІаяхийтай колхозе. Колхоза правленеи ферма специалисташеи къаьнарча доаханна метта дІаоттаде дикача фух дола Іаьсий кхеделга дІадоладаь ер шоллагІа шу да. 9—12 бутт баьнна се Іаьсий Іулацара хьа а къоастаййя шоаш къаьстта кхеду.

А. БАРЗАНУКАЕВ.

КИРГИЗСКИ ССР. Токтогульски ГЭС-е болх бе йолалийтай хІаране мощность 300 эзар киловатт йола ши энергоблок. Укх шера ерригача йиъ агрегата монтаж яь яргья, хІаьта Нарын яхача хи тІара станци ший берригача проектни низаца болх бе а йолалургья. Цхьабакъда деррига гІирсаш хьалдаь дарглац. ИттлагІча пятилеткагІа Тегерак яхача лоамчу хьалъе лаьрхІад шоллагІа машинни отделени. Укказа дІаоттаергья хІараяр 300 эзар киловатт йола кхы а ши турбина.

СУРТА ТІА: Токтогульски ГЭС-е сурт.

А. КАДЫРКУЛОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ТОРОНАШ ОАРЦАГІЪЯХА ЕЗА

Юрта боахама продукци дукхагІа яккхара Ерригсоюзни социалистически яхьа юкъе а баха ийслагІча пятилетка халкъа боахама план кхоачашъяра кьовсам боаржабаьча Советски района юртбоахама къахьегамхошта дика гІулакхаш карагІдуьл.

Дика чакхдаьккхад пятилетка кьоастамбу шу. Паччахьалкхенга дулх дохкара шера план 112 процент, моаз—106 процент, хІаьта цу района боахамаша кхееча керттерча культура — тхьамка лист йоккхара план 105 процент кхоачашъяьй.

Района боахамашка кхедеча хьайбаех дукхагІдараш дулха леладеш дале а паччахьалкхенга шура йохкара план 113 процент кхоачашъяьй.

Заготовительни организацеша паччахьалкхенга тха дохкара план 116 процент кхоачашъяьй

Района цхьадолча боахамаша паччахьалкхенга дулх дохкара пхе шера план хІанзле кхоачашъяьй. Хьайбаш дебаларца цхьана дулх дохкара пхе шера план кхаь шерен ах шерен кхоачашъяьй Орджоникидзе цІерагІча колхозо.

Белгалдаккха деза, тхьамка леладу район из хиларах тарра деррига боахамашта дукхьал тхьамка леладара специализаци еш хилар.

Из культура лелаеча боахамаша дика толамаш доах. ДІадахача шера планагІа 450 центнер дІаяла езача 510 центнер тхьамка лист дІаелар «Новая жизнь» яхача колхозо. Цунах 120 эзар сом пайда хилар боахама. Паччахьалкхенга тхьамка лист йохкара план кхоачашйир XX партсъезда, Кирова цІерагІча колхозаша. Задднеш кхоачашъеча овсаре къахьийгар Кирова цІерагІча колхоза тхьамка леладераша С. Хогаевас, Х. Дубаевас, М. Шахгириевас, XX партсъезда цІерагІча тхьамка леладераша П. Дунаевас, «Новая жизнь» колхозерча Т. Нурадиновас, Х. Амаевас. Царех хІаране цхьан гектара тІара 20—28 центнер тхьамка лист яьккхар, план 10 центнер йолча.

Къаьстта доккхий толамаш даьхад хьайбай продукташ яхарен уж паччахьалкхенга йоккарен халкъа боахама план кхоачашъяьча Орджоникидзе цІерагІча колхоза хьайбаш леладераша. Шамсудинов Меликa ше лелабеча 200 Іаттах хІара бІаьннена тІехьа 89 Іаса цаІ дІа на къастийташ хьалкхедаьд, план 85 Іаса долча. Дика Іунал ду кьонача бежанашта вокккагІйолча бежа Іуно Исиратов Шаьране. Цо леладеча 150 бежанах хІараннена дийнахьен буси планагІа 400 грамм дулх тІаккхета дезача 800 грамм тІаккхет.

Кирова цІерагІча колхозе Митаев Зилавде леладеча 300 бежанах хІараннена дийнахьен буси 750 грамм дулх тІаккхийтад.

Иштта доккхий толамаш даьхад XX партсъезда цІерагІча колхозе жа леладераша

Цу боахама соахка карагІдаьнар белгалдаккха деза: Цу ханналца тІехьаэцаш хьайоагІар из колхоз. Паччахьалкхенна декхарийла хулар хІара шера, Хьайоаккхача юрта боахама продукцеда дІадодар планагІа лерхІачул 1,5-за дукхагІа дар.

Хьалха дІадахача шерашка дийнна гІалаташ кхы ца ниисдолийташ, пятилетка чакхйоалача шера юрта боахама продукташ яхара халкъа боахама план кхоачашъюлургхиларах бІубенна ба колхоза къахьегамхой.

Укх шера дІабахача цхьан беттен ах беттен колхоза хьайбаш леладерашта карагІдаьннача ала йиш я шоаш йолла дош цар тешаме кхоачашдергдолга. 1975 шера паччахьалкхенга дулх дохкара хьалхарча ах шера план хІанзле тІехкхоачашъяьй. Цу тІа дулха дІаенна 105 бежан дика дарста долаш дІаенна.

Уж хьокхамаш доах дукхача шерашка хьайбашца къахьегаш хьабоагІача Таев Хьусена, Бахаева Хьулимата, Юсупова Шаймане кхы дукха бараша.

Х. ПИКАЕВ,
республика юрта боахама министерства зоотехник.

ДОАЗОНХОЙ ДОТТАГІАЛ

Малхбоалехьарча Словакерча Кременец яхача лоам тІарча хьунагІа, кхаь паччахьалкхен — ПНР, ЧССР СССР — доттагІала доазош вІашагІкхеттача багІа доазон бІоагІа.

Чехословацки застава начальника дуйц польски советски доазонхоша цхьана леладеча гІулакхех. доазон тІарча ну кхаь заставах моллагІчун а тІемахоша кхашкара балхаш доладеннача хана цига бахача наха новкъостал деш хиларех. Іалама низо хатараш аьча хана уж гІо де боагІаш хиларах.

ДоттагІий шоаш хиларах тарра, доазонхой каст-каста вІашагІбетталу. Цар дуаца хІаьаш хул. Дукха ха йоацаш цу тайпара цхьа вІашагІкхетар хилар, кхаь оагІона латташ доттагІал долча мехкий паччахьалкхений гербаш а йолаш болча доазон тІарча бІоагІана юкъе. Укказа баьккар застави начальникаш: советски — лейтенант Быков Григорий, польски — капитан Варфоломейчик Генрик, Чехословаки — воаккагІйола лейтенант Сушко Михаил. Цар шоай гІулакхех лаьца къамаьлаш дир, шоашта ниисденна хиина беламен цlенхаштта хІамаш дагадохийтар, шоашта дукха деза йилеш даькар.

...ДІадахача шераьа Іа цийллен лоа дукха дола ши дар. Цкъа маьоцІажига хоам бу ракета оллаелар ЧССР-а паччахьалкхен доазон аьрда оагІорагьарча участка тІа. Старшинас телефонаца советски заставе хьайийхар. «Укказа Збой! Укказа Збой! Сеалине яхача юрта болача наькъагІа 2/5 участка саг тувлавеннав. Итт минот хьалхагІа из хьажаьб тхога студенчески гІишлошъеча отряда командира. Новкъостал деш ваха...»

ТІаккха цхьана лаха болабенав уж. Массане а дика кхетадова, иззамо шелал йолаш, зІамига саг вала таралуш хилар. Шиннa а мехка доазой тІара патрулаш хьунагІа гІолла тьожаш лелар. Ах байса яьнначул тІехьагІа сахьат доаллаш дукха тlама ца эшаш гІоравеча дІакхаьча саг корадир советски тІемахошта. Хаппахьа тІаккхаьчад йоакьостал.

Из моттиг дага а еха, шоай дезалех берел лаьца къамаьлаш дора доттагІаша. Отпуск мича, мишта чакхйоаккарья, ХІаьта дІаьккха шоаш мича вІашагІкхетаргба ца дуацаш-м мича Іергбар уж.

(«Кветы». — АПН).

Коммунисташ ба частнособственнически отношенеех хьаяьннача этноцентризмана, дикадараш гулдер алхха ший къам да, хІаьта вож мел дараш зІий гув ба яхаш харцахьара уйла йолаш алхха ший къам мара ца дезаш хилар духьале бараш.

Къаманчох йола керда уйла чІоагІьяьй социализмо: цун мах белгалбалац «харжарах» е ший тайпарча кхелах хьахинна хІама да яхаш фаьлгаца дувцача «тІей хІамашца», Халкъо дукхача замашна леладьеча материальни духовни гІулакхех хьахинна хІама лоархІалуш долча къаманчо шийна чулоаш деррига адамий юкъарен ций тайпарен дар цхьана тардента а. Цу кхана, цхьан оагІорахьара, къаман опыт — халкъашта юкъе шерра бувзамаш долаш йолча хІанзарча замалахьа хІаьта а, адамий интернациональни опыта цхьа дакъа да, вокх оагІорахьара —цо шийна чулоац кхача халкъашна цхьана гІулакхаш а леладеш халкъо Іоадаь беркат.

Вахаро Іше кьахьокх, националзмо, къаман беркат лораеш я со яхаш кхайкадой а, ма-дарра аьнча къам довлаш хилар. Национализма готтача наькъа тахилгашка гІолле водаш хилча, прогрессана тІера зем ца бош Іаш хьо. Къахьегамхой юкъара идеалаш бахьан долаш лоаттабеча интернациональни кьовсамa шерреча цьакъагІа белхараш мара вІаштІехьдалац къаман хІама бокъонца тоаделга а.

Марксизмо-ленинизмо дІахьекхад, къаман хІамай классови позицешкара, общественни прогресс бахьан долаш лоаттабеча кьовсамa хьашташ теркал а деш мара ниса мах бе йиш ца хилар. МоллагІча кхача тайпарча наькъо къаман хІамаш цхьан оагІорахьара дувца торо хулийт, къаман готтайн шовинистически сонтали хьалкъоаю. Из бІаргагу духовни куца дахча буржуазни оппортунистически тохкамашка хьежача. Масала, Лондоне кепатеха арахийцача «Цаl а доацаш, шиъ да дуне. Расеи цивилизацеи» яхача книжка автора Дж. Янга йоах, «малхбузехьара доаца ча халкъий вай йолаш йола хьаькъала структура яц, хІаьта из бахьан долаш е вай йола уйлаши, е вай оттадаь лерхІараши довцаш а да». Цунна хетачох, паргІатонца, культурни технически прогрессаца гІулакх дац Азеи Африкаи халкъий, цар кхел — Малхбузен мукъагІа кулга. ХІаьта из расистски тезис «бакъдеш хьаувттаду» шоай лоІамагІа дегІаахарей колониализмах юкедисарашца кьовсам лоаттабарен наькъа тІа даьнна афро-азиатски халкъаш цlаккха а ца хиннача прогрессага кхаьчача хьалашка.

Дуне дегІаахара леламо шоаш ма-ярра харц ю европоцентристски концепцеш меттел, массе тайпара азиоцентристски, цу даьхье географически е демографически факторех ког гІорголга а еш, «тІаккхатІа яьккха расизм» кхайкаеш автораш а болаш йола, китайски пропагандо михьарйоаха Китаецентристски воззренеш а. Белгалдаккха доагІа, къаман бокъонех йола дукхха лоархІамерa положенеш КНР кердача конституцеца юкъера дІаяхаро кагийча халкъашта низагІа иссимилици яра маоистски политика дІахо яхьара кхы а шерагІа никъ хьабеддаш хилар.

Цхьацайолча хана общественни дегІаахара гІулакхa бебеча лагІаш тІа латта тайптайпарча мехкийн континентийн халкъаш вІашин ниіс а деш, буржуазни оппортунистически автораша уйла тІаерзаю белгалъювлаш йолча обычешкарча, оамалашкарча, берката системашкарча башхалонашта. Уж хьахалар шоай исторически бахьан долаш хилар хьа ца а хьокхаш, къамашта юкъе психологически «шув» латт яхаш кхайкаду цар.

Марксисташа - ленинцаша, бокъонца йолча гуманистически интернациональни позицетІа а латташ, тешаме хьахьекхад, халкъий духовни куца тІа, культура тІа моллагІча континенте уж дахе а, исторедаьна баьрий хьал тІа уж оттадеш доле хІама дац. Хьалха латтеча Іилмо хьахьекхад халкъаш, шоаш чакхдоахача лоархІамеча гІулакхашка диллача, овлангара денз вІаши тара хилар, царна юкъе духовни шув эттаб яха хабараш харц хилар. Исторически опыто дог теша а деш хьахьекхад, паргІатонга, вразеча вахарга, творчески къахьегамга кхачарца бола безам алхха белггаларча къамий тІех бокъо а йоацаш, деррига халкъий юкъара безам хилар. Из безам кхоачаш хулга расови структурах е къаман психологех тийша а доацаш, общественни хьалех тийша да.

Къаман характерах йолча марксистско - ленински концепце цун специфика цхьа къаьстта шоай тайпарча белгалонашца а ца лоархІаш, эггара хьалха социально - исторически дегІаахарах хьахинна хІама лоархІалуш долча адамий юкъара гІулакхаш шоай тайпара цхьана тардарца, уж яле а кхияле а йола психологе оагІош къаьстта белгалйоалаш, эмоциональни бос болаш хиларца, уж хьагучаювлайтача ший тайпарча оамалца лоархІ. Халкъий духовни вахар Іома а деш, марксистско - ленински Іилмо цар специфика теркалъю, цу цхьан ханна кхетамца уйла тІаерзаю къаман шоайла гарга дохийтача хІамашта. ХІана аьлча керда вахар хьалдеш доахкача, юкъара идеалаш бахьан долаш кьовсам лоаттабеча халкъий дукха а дукхагІа да уж вІашагІдувзадолийташ дола хІамаш, уж вІаши хийра доахача хІамашца ниисдича.

Советски Союза территоретІа дах бІаь совгІа къами народности, хІаьта царех цхьадараш революци ялалехьа ахфеодальни а кхыметтел родови а строя хьалашка хиннад. Тамаш а яц, наьха сакхетам вочa обычейн харц уйлайн низа кІал тоІабаь баьлла хилар. Уж халкъаш хІанзарча цивилизацеформаш дІатІаэца ховргдолаш дац яхаш бола «шейхаш» корабоагІар. Цхьабакъда социалистически бакъдараша дог тешадеш хьахьекхад, лоалара даьха халкъаш лоацача хана дикагІйола культура Іомае ховргдолаш хинна ца Іеш, хІара къаман ши-ший тайпара йолча форме из дегІакхувла а ховргдолаш хилар.

Коммунистически идеалаш котъяхара тІехьара болам хьахинначен чІоагІбеннaчен хана денз адамлен духовни прогресс низ бола фактор а хиле дІаотт гуманизм. Марксизмоленинизмо, ширача замах йисача гуманистически тІехьаленцара маьхе мел дола хІама дІатІа а ийца эшаьй кхоачагІчунцарча безама хьакъехьа баьча йиз бовцача хьехимах наьха вошалан иразаи даьча платонически тІахьехамехи лаьттача ширача гуманизма харцо. .Дунен халкъашта юкъерча болхлой классо, частни доалахьенна духьален коллективистски, интернационалистски хьисапаш хьадеши ше хиларах, ший гІулакхашца хоадамболлаш чІоагІъю практически гуманизм.

Социалистически интернационализман гуманизман хила хьакъ долаш бола бизза низ тахан ше ма-барра хьагуш ба социалистически мехкий халкъаша социализм, коммунизм хьалъяра тІадерзадаьча, шоай са ца кходеш чакхдоахача гІулакхех, дунен халкъашта юкъерча пролетариата отрядий революционни солидарностах, къамий - кортамукъален болам, демократенси машарaн тІехьара кьовсам вежарашха хьалдецаш хиларах. Ший доазонел чухьа халкъий машар, доттагІал, вошал чІоагІдаьча социалистически содружества цу тайпара хьакхелад къахьегача наьха хургдолча деррига дунен вошала бокъонца дола тарам.

Къаман факторах халкъашта духьаларча шоай политике къаьстача ахчах санна пайда эца гІерт империалистически низаш. Прогрессеи реакцеи низашта юкъе латтача кьовсамера къаман фактора лоархІам юхамаччахьа а боахаш, буржуазни идеологаша из кьовсам къамашта юкъера дІайоаккхалургйоаца антагонизм санна бувц дукхаза а. Цу позицешкара лоархІам боабе гІерт уж ІарбиЙ халкъаша израильски гІаьрехошта духьала лоаттабеча кортамукъален кьовсама. Кипре греческии турецкии общинашта юкъе этта халахетар хьалхьедарах пайда эц Кипра Республика суверенитети бІарчали бухйоаккхача средствах санна. «Бекъа а бекъаш доал де» яха политика чакхйоах дукххача мелхбузеневропейски мехкашка кхыча мехкий болхлой цхьакъехьа.

«Экономически гуманизма» строй санна ювц капитализм буржуазни идеологаша. ХІаьта ма-дарра аьлча? Хоаш да, гражданина мах цlекага хьежжа а ца беш, «цун ший гІулакхашка хьежжа бергболаш» йола Америке хиларга догдоахаш ше хилар хозаш хьакхайкадарах Мартин Лютер Кинга ший вахар дІаденнилга. «Цхьатарра хьийгача къих цхьатарра мах телара» лозунг укказа кхы вІаштІехьа ца доалаш дисад. Хьабе болх боацача кІай цlока дарел шозза дукхагІа ба Іаьржа цlока дараш (нагахьа санна 20 шерал кІезигагІа ха яьннача нагийча наьхен мехкарийн хьакъехьа дувца эттача кхыметтел кхозза а). Поазуа-деш ца ховраши туберкулезах цамогаш бараши кІай цlока дарел кхозза дукхагІа ба Іаьржа цlока дараш.

Дерригача мехкий къахьегамхой интернациональни цхьоагІо чІоагІлуш латташ хиларах буржуазни идеологаш мукІарал ца дича балац къамашта юкъера довлаш «адамлаттаргхиларен» дІадоалалургца хиларен хьакъехьарча шоай концепцешта кІоаргга кризис хинна хилара. Масала, США кепатеха арахийцача «Советски къамий проблемаш» яхача сборника автораша цlена мукІарал ду, «къамий дешах йолча цар керттерча политически уйлаша кІанз кхоачам бец Іилмо дІадехараштa» яхаш. Цудухьа керда аргументаш леха Іилман социализмана духьаларча кьовсаме. Масала, лоаржадеш да, пролетарски интернационализманен тайп - тайпара общественни строяш йола мехкаш машаре дахара политикацеи юкъе я яхаш йолча вІашдухьаленах хетараш. Цу гІулакха хьакхайкаду, коммунистий революционни уйлаш гуманизма принципашта духьала я яхаш.

КПСС-о чакхдоахача арахьарча политически гІулакхаша геттара дика хьахьокх бокъонца йола революционность дерригача адамашта хьалхашка латта декхараш кховчашдарца, къахьегача сага иразa еча йоакхонца. Парте XXIV съезда кийчъяь машара Программа дунен шеррача общественносто хІанзарча гуманизма бокъонца йола манифест, халкъий машаран паргІатоннеи тІехьарча берригача наха дагалаттараш къахьоккхилга санна лоархІаш тІаийцай.

Коммунисташ массаза а кийнаб халкъашта юкъерча тІемашта духьала. Шоай ха яьккха яьнна производственни отношенеш революционни наькъа дІаяхар дукъа кьовсам а лоаттабеш, гІулакх доацаш цlий Іо ца дахийта, йоахалий къахьегамца хьаккхелла материальни духовни беркат кІалхараякха гІерт болхлой класс, коммунисташ. Кхолламаш деш воаллача сага мировоззренеца говза я адамлен къахьегамах даьнна беркат ядерни тІема цlера юкъе хІадяк хургхиларах йола уйла ше. Социалистически гуманизмо идеша яча йоалействех хьахинна лоархІаме хІама да агрессивни гІом халкъаша ховдамболлаш харцахьа лархІар, паччахьалкхенашта юкъера кьовсам тІа йола дешаш кьоастадара средство санна ца лархІар. Цунца дуваденна да бе-беча политически уйлаш тІа латтача тайп-тайпарча мехкий шерреча общественносто машара гІехьарча-болаше сакхетамца декъа лапар. Социалистически содружествах ког гІортолга а еш, цар вІаштІехьдаргІа хІана а тІехьа тІемага сатувсаш, дІалийна территореш низагІа шоай кора йита гера Іоаде гІертача империалистически гІоазарашна лерхІараш юкъагІаха.

Социалистически мехкий коммунистически болхлойн партеша хьалхашка латта декхар кхоачашлара тІадерзадаьи вІаши загаювлаши чакхдоахача гІулакхаша челоабе ядерни тІема кхерам, дІадаьхна тІема хьисапера дукха доаш лерттІааьхьад социалистически дукхача капиталистически державашта юкъера гІулакхаш.

Социалистически гуманизм классови низах долаш хила а хиннай, хІанз а я. Цхьаккха коммунист, хила йиш яц фашизмана духьала кьовсам лоаттабеча патриотий цlий цхьанакъа Іоухаш хилара, из дале а е кхы дале а долча халкъа бокъонаш йоаяь хилара бала боацаш. Дунен халкъашта юкъера кхоккам кхы тІа а кІаьдбари тайп-тайпара общественни строяш йолча мехкаша вІаши гІойле йолча тайпара цхьана гІулакхаш леладаре чІоагІтІа довш хилара хувцам эксплуататорени порядкашца машар боацаш дола коммунистий гІулакхаш.

Болхлой класса хьешташкара хьайоагІаш я социалистически интернационализми гуманизма, хІаьта цунца цхьана цо хьалоаш деррига адамий юкъара хьашташ а. Укказа вІашдукъален цхьа зиртали э дац. Дерригача адамий дикагІйола уйлаш бІаргагу исторически дегІаахара логика, лостам хьахьокхаш йолча коммунистий идеалашкара.

«Вай зама — из национализма зама» я яхаш болча буржуазни идеологаша массе тайпара шейхал дувце а, къахьегача наьха интернациональни солидарность денгара ди массаза доал чІоагІлу. Общественни дегІаахара перспектеш шаьра яхетаяро, дерригача къамех болча къахьегамхой революционни низах ког гІортолга еш хиларо социализмана, коммунизмана тІаьхьарча кьовсамхошта вахаро бакъъяь исторически оптимизма философи лу, халкъий машар, паргІато, вошал бахьан долаш лоаттабеча кьовсаме керда котаенаш яхара цар дегаш ураувттаду.

Э. БАГРАМОВ,
философски Іилмай доктор.
(1975 шера 14 феврале арадаьннача «Правда» тІара).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

АМЕРИКАНСКИ КАЛЕЙДОСКОП

ЗАМОК - ТАРАМ

Централыни паркерча фе температурах лаьца дийнахьа массехказзза хоам бу Нью-Йорка радио чун телевиденен гIолла. Паркерча Бельведер яхача замке я городской метеостанци.

БIаь шу совгIа ха хьалхагIа парки городи хозахетийтар духьа гув тIа хьалъяьй замок. ХIанз дIабIарахьежача къахет Бельведерах. Чухьара помещенеш тесса йнта я. ДIаьнница павильонаш йолчахьа вут лагIаша. ТIо пенаш дIадоахалургдоацача басарашца бIехдаьд хулиганаша. Къилбаседехьара пен бIаьсти йоалаш чухарцар хкерам болаш ба. Замке нах бац. Автоматически болх беш я метеостанци, даннеш проводашка гIолла Къаман метеорологически Центре дIачу а телаш.

Шоазткъа шера тоаянза я здани. Нагахьа санна тоа ца еш кхы а из дIахо гаьна йоалийте — из кастта харцаргья. Цхьабакъда из тоаяра эша ах миллион доллар доацаш да. Иштта Нью-Йорка юкъе замок — тарам санна урагIьнха латташ я Бельведер...

ХАНАШИ ОАМАЛАШИ

Хувцалуш йолча ханаша хувц американски оамалаш. 1974 шера итогаша хьахьокх американски вахаре хинна тамашийна хувцамаш. Бахача нахага хIанз дикка дукхагIа дохка даьннад хьоар. Бахьан гуш да — тикашкарчул дарегIа я цIагIа хьоарах яь хIамаш. ЦIагIа кхыметтел маькх а йотт. ТIа-тIа дукхагIа юъ макаронаш. 1972 шера бахача наха хIара сага сих кхо килограмм кхоачар макаронех йолча хIамай, 1973 шера — 3,6 килограмм, хIаьта соахка — дукха а дукхагIа. Бухсоцаш йола цифра хIанз а йовзаш яц. Бахьан — дезал макаронашца кхоабаш мах кIезигагIа бода, дулхаца е чкъаьраца кхоабачул. Дулх дулга, ха хала доацаш ма-хилара, кIезигденнад.

Къьнара кога гIирс дукхагIа тоабен кIезигагIа дIакхувсен баьннаб американцаш. Цу хьакъехьа хоам бу заказаша тIаьк аьнна хьалйизача ремонтин мастерсешa.

ХIама тоаденнад вентилятораш еча компаней а: 8—10-зза дарегIа а ма йий уж кондиционерел, фо искуственно шелдеча установкел.

Баьцадаарий рассада, белаш, хаьс - соммй бешамашка лелаю кхыйола кечалаш 1973 шерарчул дукхагIа ийцай американцаша 1974 шера. Зизаш дита а дита, баьцадаарашка даьннад хIанз гIулакх: зизаш дувцача бац хIанз.

ХIаьта, бакъдар аьлча, кино а дукхагIа аха баьннаб американцаш. Дукхa шераш хьалхагIа деиз ледкъаш дар кинотеатраш нах тIа-тIа кIезигагIа ухаш хиларах. Кино уха нах 1974 шера 15 процент дукхагIа хиннаб. Бахьан — экрана тIарча хозача, сакъердамеча вахарга хьежа а хIара денна дукха Iайна йоакхонаш кIеззига йицъенна ха яккха а безам хилар.

ВАХАРАХ БАЬННАРАШ

Ховш да, Америке эуламаш дукха а тIа-тIа дукхагIа хулаш а хилар. 1972 шера, масала, кепатеха араяьхача даннешка хьежача, ткъо эзар хIана вийнавац аьнна саг вийнав хIара дийнахьа шовзткъе итт совгIа вувш. Цхьабакъда из сурт цхьа дакъа, цу тIа а цун зIамагIдола дакъа, мара дац. Цу 1972 шера Америке ше-шийна теха геннав ткъаь пхиъ эзар саг, хIара денна кховзткъе итт хIана веннавац аьнна... Американцаша намогга цхьанне шоллагIвар вахарах ваьккха ца Iеш, шо-шоашта етташ а боабу шоаш.

Г. ГЕРАСИМОВ, АПН соб. корр.

НЬЮ-ЙОРК.

«ШИ ПЕНС БАХЬАН ДОЛАШ ВИЙНАВ»

29 январе, кхаьрача дийнахьа, 5 эзар лондонски цIе автобус шоаш латтачара меттахьа лаьцар. Наькъашка ялар прагородни баьцара автобусаш. Метрополитена дукха поездаш сайцар. Цу дийнахьа цхьа автобус мара тучаялар Лондона улицашка. Из вьсса яр, цхьаннахьа а ца соцаш йода, таьзета венок уллар цун радиатора тIа. Дукха эзараш нах болхар автобуса тIехха. ДIаволла хьош хиннар Дональд Джонс, № 77 йолча маршрута кондуктор вар. Лондонски транспорта беррагача водителий, кондукторий, механикий юкъарча забастовка, протеста ди хилар цу денах.

Газеташа яздечох ши пенс бахьан долаш вийнавар Джонс. КIирандийнахьа делкъа хана хиннад из, Лондона юккъерча цхьан районе, Баттерси яхача паркана гаьна доацаш. ЖIали тIехьа а долаш вола ши пассажир автобуса шоллагIча этажа тIа хьалтIаваьннав. Шоашта хьалхара мах дIабеннаб цар, жIалена хьалхара бала тигадац. Ши пенс доаккхача жIале билет (цIилеторгий пачка мах) бахьан долаш болабенна къовсам кондуктора Джонса батах хIама а кхеташ чакхбаьннаб. Водитель волча IокIал а ваьнна машин юхасоцае из велча, байлда тIехьабаха хьалаьцав цар из, Io а вилла етта йолаяьй цунна. Кондуктора моттиг йолча ий тIа Iодаха цIий хиннад. Йийттараш, лагIа тIара Io а кховсабенна, дIабахаб, хIаьта а наха бIаргабайнаб уж пивной наIарах чуелхаш. ХIаьта Джонс госпитале дIа а вига, цига веннав, лораша белгалдаьккхачох, хьоа лозабар бахьан долаш кхы сакхетам чу а ца воагIаш.

Джонс веннача шоллагIча дийнахьа Рэг Рэя аьннад: «Парх аьнна дохадеш е лоадеш еттара кхерам тIалатт вайна массаза а. ХIара шера боккхагIа хул из кхерам, цхьабакъда хьал хувцара Iаьдалаша деш цхьаккха хIама дац». Деш дола къамаьл, вайца ма-гарра, дагадоацаш хиннача хатарах а доацаш, саг вераж да. Ларри Смита, профсоюзни кулгалхоех цхьанне, дувц: «Кхы дунен тIа метта боагIаргбоацача боахаш эйп баьхаб вай дукха нах — цхьанне бIарг баькхаб, шоллагIчун, — кулг, кхоалагIчоа кертах йийттай». «Ивнинг сандард» яхача газето язду, автобусаш тIа болх бераштa даим кхерам тIалатт яхаш, тIаккха цигача цифраш йоалаю: дIадахача шера 11 бетта пассажираша довнаш дийна лозаваьа 480 водители кондукторн. Цу тайпара довнаш сов каст-каста хулаш хиларах, Уильям Моргана, лондонски транспорта кулгалхоех цхьанне йиш хиннай довнаш доахараш фу тайпа нах ба къоастаде: уж ба шоашкара боагIа мах дIабала ца тугараш е йизача автобуса чу чугIертараш, саррахьа пивнойшин кхыйола сакъердамаш хула заведенеш дIакъайлачул тIехьагIа юха цIаухa беха нах, хIаьта иштта тоабаш а яь вIашагIкхийтта лела, билеташ дехка вIашагIкхийтта кондукторашкара ахча хьадаккха гIерташ, бола кагий нах.

Гадаккха саг воацаш. Из нота кхайкаю кондукторашеи водителашеи дукхаза а шоаш къамаьлаш деча хана. Нагахьа санна хьона тIабетталой, новкъосталга даха дог дац хьа, Иист ца хулаш багIарсба пассажираш. «Джонс вийнача дийнахьа тIаьк аьнна йиза яр автобус, — йоах Барбара Корфилда. — Цхьабакъда цунна новкъостал де цхьанкха а ваханзар».

Укх деношка итташ нахага хийттад газеташа, хIаьта «Нагахьа санна цу тайпара хIама хьайна бIаргагуш нийсделча, Iа фу дергдар? аьнна даьча хаттара кхы тайпа маIан дола жоп деннад: «Билеташ телараши ко лаьца багIараши полицега лорабайта. Пассажираш шоаш а ба кхерабенна». Щен-пенас Кэй Пирса аьлар: «Сона унзара хет. Вай массане а бажъде деза, вайна низаш делга хIара деннарча вай вахара цхьа дакъа а хинна дIаэтталга». ХIаьта 13 шу даьнна школьник Дэвид Батлер къайладахьа гIортанзар, нагахьа санна моллагIча цхьанне кондуктора еттаь хилча, ше дIалаташ волчунгахьа хургхилар: «Ше духьалъотта веза. ХIаьта шийна ца моге, гIадж лелае еза шийца».

Берий йоацача къизало хьалхабаьккха Дэвид Батлера практически хьехам сел ца эшаш а бац. Хулиганех мишта а сенца а лоралургва яхаш хIанз Англе дукха дувцаш ядеши да. Хатар хиларах хоамаш дергдолча къаьсттача татан сердалони системашца автобусаш кийчйина бакъахьа я, йоах цхьабараша, шоллагIчар — водителий хадданза радиобувзам, хилийта беза йоах полицейски участкашца. Иштта гIажамаш а ювц, нагахьа санна низ тIабеча духьалъоттара эгара дикагIдола герз да яхаш...

ХIаьта а лондонски транспорта тIа хулча довнех дола хоамаш даим керда хул. Лондоне ерринга автобусаш сайца хиннача цу бийсанна йийтта хиннай Константин Джонстона, метро станце контролера. Газетин сурта тIара хьахьеж сийнъяь бIаргкIийленаш а йолаш йола цун юхьмараш, бIарг къайла а боаккхаш хьоарчадаь хи киси да...

Э. ЧЕПОРОВ, АПН соб. корр.

Лондон.

Чехословаки. 1971 шера Чехен къилбаседерча Тушимице хьалъе йолайир республике эгара йоккхагIйола тепловой электростанци. Чехословацки кагийча нахацеи мехкарашцеи цхьана из дунен халкъашта юкъерча кагирхой гIишло хьалъеча дакъалоацаш я Болгарера, Венгрера, ГДР, Кубера, Польшера, Советски Союзера гIишлон отрядаш. 1975 шу чакхдоалаш 800 эзар киловатт низ бола блокаш болх бе йолаялийта лерхI. Хьалъяь яьлча «Мир» яхача социалистически мехкий вIашагIкхийттача энергетически системана дIаюкъе гIоргья из станци.

СУРТА ТIА: Тушимицерча электростанцена лаьрхIача кхоалагIча энергетически блока генератора статора еш йола монтаж.

ЧТК—АПН сурт.

Вайнаьха багахбувцамцара

ТАРА-М ВА

Цхьан сага саг йоалаьча нийсвеннав Цаген. Массаварг саг йоалаьчоа тIа а водаш, ловца а баькхе, юстарвоалаш хиннав. Дикка цунна дIаюхе а ваха, кулг а лаьца, Цагена аьннад:

— Дала ше къахетам болба хьогI, дала къайле цIенйойла хьа!

— Эъ, Цаген: венна-м вац со, хIана ях Iа из иштта? — цIимхарра хьаттад вокхо.

— Вала-м веннавац, цунна тарра-м ва! — аьннад Цагена.

ЦАГЕНА БЕКХАМ

— Вир да-кх хьо, вир! — аьнна хиннад Цагена цхьан дийнахьа Iаббас яхача лоамарочунгара цхьа ца доагIаш, хоза доаца Iаьса гIулакх шийна гучадаьлча. Цу тайпара дош ла ца могаш, ший аьттув хилара тарра, вокхо вIалла тIера а ца воалаш йийттай Цагена. Кхы цунна бе бекхам боацаш висача Цагена, цхьа дукха нах вIашагIкхийттача метте дош а дийха аьннад:

— Аз дийшача къорIанора, хIанз укх новкъа талсаш а ухкаш Iодоагlаш бокъонца дола вир бIаргадайча а, —«Iаббас воагIа», яхаргдолча ма ваьккхар цо со!

ЦАГЕНА КЪОВСАМ

Цхьан сага воI ваьча нийсвеннав Цаген. Цига гулбеннача наха говраш хоахкача хана, кIай говр хьалха яргья аьнна, лаьнаш дехкача шийга мел хинна ахча диллад цо.

— Из хьалха йоагIе, — аьннад Цагена, ков-карт Iалашде вIаштIехьдаргда са, ца йоагIе — Iалашде гIерта везаргва.

ФУ ПАЙДА БА?

Дикка дегIа хьацар даьккха, тIавийрзза ший беша оасар деш воаллаш хиннав Цаген.

— ДIахьажал, Цаген дIадаа хIама дахьаш воагIача сагага, — аьннад мецвеннача цун лоалахочо.

— Вайтал, даьллахьа, сона фу пайда ба цох? — жоп деннад Цагена.

— Цаген, хьона дахь из-м! — аьннад лоалахочо.

— ТIаккха хьона фу пайда ба цох! — яьхад Цагена.

САГIА А IОТIАКХИЙТТАД ЦУННА?

Ховха Iаьхар а бийна, цхьан саго мовлат деша аьнна вийха хиннав Цаген. Из мовлат деша волавалалехьа бехказа а ваьнна, цIен-дас аьннад:

— Даьра, Цаген хьона бакъдар дийцача, гIурбан дакъа даханза дар тхо, гIурба дархIа а мегаргдарий-теш укхох?

— Даьра мегаргда, — аьннад Цагена.

— Даьллахьа, Цаген, тха зIамаргIа вола кIаьнк а вар хьакъникъат данза. Из а дIалархIа мегаргдий укхох?

— Мегаргда, мегаргда, — аьнна, дIавеннача Цагена сихха мовлат дийшад.

Кастта цигара ваьнна цIаволавеннав Цаген. Чукхоаччашехьа а ший сесагага цхьа чаь пела доттал сона, аьннад.

— Эъ, мовлат дийшачара вагIаций хьо? — хьаттад сесага.

— Даьра воагIа, — аьннад Цагена, — мовлати, гIурбен, хьакъникъати кхоъ даьчара-м!

Циггара дIадоладенна уж дешаш наха хезад, нахагара фусамдаьга кхаьчад. ЭгIазвахача цо аьннад:

— Даьллахьа, Цаген, аз-м сагIийна лаьрхIа ма бийнабар из устагIа, ма гаьна даьккхад Iа из?

— Даьллахьа, хIанз сагIа а IотIакхийттад цунна? — яьхад вокхо.— Иштa а дар уж мовлати гурбен, хьакъникъати.

IА КОНФЕТАШ ЮАРГЬЯ ХЬОНА!

Базар тIа ваха кийчлуш воаллаш хиннав цхьа лоамаро.

— Дади, ва дади, сонен-сонен фу дахьаргда Iа? — оалаш, гонахьа хьийзаб цун дезал.

— Сона коч ялахь — аьннад йоIо.

— Сона шоклекхарг ялахь,— аьннад воIо.

— Сона цIе олгаш далахь,— аьннад кхоалагIчо.

— Даьра дахьаргда! — оалаш хиннад дас.

Юххера ши шай дIа а кховдадь, — сона конфеташ ялахь, — аьннад хьачувена нийсвеннача лоалахой кIаьнко.

— Iа конфеташ юаргья хьона, кIаьнк, — яьхад лоамарочо.

ДIаяздаьр Або МАЛЬСАГОВ.

Керда таланташ гучаяьннай

Дукха да комсомола хетадаь иллеш.

Из хьахьекхар укх деношка В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецe чакхъяьннача «Комсомольски са къонал» яхача комсомольски илле республиканска фестивало. Фестиваль хетаяьяр Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 30 шу дизара. Республика культура Дворецаша, клубаша, къаьсттача предприятей, организацей, учреждений художественни самодеятельноста коллективаша, солисташа дика кийчо яьяр цунна.

«Комсомольски са къонал» иштта яр фестивала девиз. Цунга хьежжа ансамблаша, солисташа шоай программа шерра юкъедоаладаьдар Ленински комсомола бIаьхача а халача а наькъа—граждански тIом, хьалхара пятилеткаш, Сийлахь - боккха Дай-мехка тIом, турпала къахьегама чиккъ гойташ дола комсомольски иллеш.

Къаьстта ала доагIа Наурски района «Калиновский» винсовхоза художественни самодеятельноста доакъошхочох Сауренко Людайх. Озаенна йоацаш, хозача оазаца дика даьккхар цо «Мишта дезаргдац сона ер лаьтта» яха В. Левашовеи В. Лазаревеи илли.

Иштта йоккха говзал хьахьекхар О. Фельцмана «Бами» А. Пахмутовой «Хой шоана из мишта зIамсаг вар» яха иллеш даьхача «Красный молот» заводерча Дорошева. Гулбеннарий теркам тIаозаш дар цу заводерча солисткас Котловас А. Туликова «Хьалхара безам» яха илли.

Дика тIанйцар оргкомитета а гулбеннараша а Крупская цIерагIча культура Дворецa «Голубой экспресс» яха вокально - инструментальни ансамбль а цун солистка Мукаева Тамара а, Цо даьккхар А. Пахмутовой «Надежда» яха илли.

Йоккха говзал йола коллективаш яр вокальни ансамблаш тa юкъе а. Царех цаI я Ножай-Юрта района культура Щен коллектив (солист Б. Эльмурзаев). Белгалъяьхачарна юкъе я иштта Шалински района культура Щен вокальни группа.

Фестивале йоккха моттиг дIалаьцар хоровой искусства. Къаьстта белгала яр республикански больница хор. Боккха толам баьккхар «Советски Россия» яхача совхоза хоро а.

Эстрадни коллективех наха дика тIанйцар В. И Ленина цIерагIча культура Щен «Интер» яха вокально-инструментальни ансамбль. Иштта сакъердаме яр Червленски культура Щен «Селяне» яхача эстрадни коллектива выступлени а.

Фестивала заключительни туро хьахьекхар коллективаш йоккха торонаш, гучаяьхар дукха къона таланташ. Цхьабакъда цунца цхьана хьажаро гучадаьхар дукха кхоачамбоацараш а. Фестивале Назранера, МагIалбикера цхьа цаI солист а коллектив дакъалоацаш яцар е хьалхарча а е заключительни а турашка.

Чаккхъяьннай фестиваль, яйзай лауреатий а дипломантий а цIераш. Уж ба вай лакхе белгалбаь солисташ Л. Сауренко, Гакаев, Дорошев, Котлова, ансамбль «Интер», Надтеречнеи Ножай - Юртеи вокальни группаш, иштта кхыбараш.

Ер бутт чакхбоалаш телевидене гIолла уж бIаргаго а ладувгIа а йиш хургья.

Я. РОЗИНА.

СУРТА ТIА: фестивала лауреат Сунжа культура Щен вокально - инструментальни ансамбль.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

СПОРТИВНИ ХОАМАШ

НАЗРАНЕРЧА АТЛЕТА ТОЛАМ

Курскера цIаккхьчай вай республика самбистий сборни команда. Цига цо дакъа лаьцар Советски халкъ фашистски Германел котдаьнна 30 шу дизара хетаьча РСФСР халкъий VI-ча Спартакиада зачетах долча зональни къовсамашка.

Ший дозала категорех шоллагIа моттиг яьккхар города Назрана спортивни комитета председатела Оздоев Iийсас. Сийлен пьедестала тIа кхоалагIа вар Грозненски «Локомотива» ДСО викал Чапаев ВахIид.

Командни юкъарча зачете чемпионаш хилар Адыгейски автономни областа столица Майкоп городера атлеташ, Нохч-ГIалгIайчен атлеташ кхоалагIча моттиге ба. Цу турнира уж кийчбаьр СССР-а спорта мастер Куцель Феликсва.

Р. ЯНДИЕВА.

• • •

ЯХЬАШ ДIАЙОЛАЕННАЙ

Города Нальчике сборашка ба вай республика классически кIалтохаргах латара атлеташ. Селхан 19 феврале, Краснодаре уж дакъа лаца болабелар РСФСР халкъий VI-ча Спартакиада зачета лоархIаш долча территориальни къовсамашка.

Цига дакъа лаца тренераша, Советски Союза спорта мастераша Абдуллаев Сайд-Ахьмада, Козырь Александра бигаб спорта мастераш П. Эльдиев, М. Токазов, П. Разин, К. Татаев, спорта мастералла кандидаташ В. Каймиев, Р. Чахкиев, кхыбараш а — верригa а 18 саг.

Т. КРУНУРОВ.

ШЕРДЕ КНИЖКАШ ДЕЗАРИЙ МУГIАРАШ

«Саго кхеллачарех эггара йоккхагIча тамашено — книжка шийна чулоац дунен вахар довзара мел эшар, дунен тIа хьаькъал дегIадара дерригa истори, лаьттан тIарча халкъий къахьегама а зеденначун а дерригa истори, адамлен духовни низ дIахо дегIабара эггара низ болашагIа дола герз да книжка»,— яьхад М. Горьке.

Советски Iаьдал эттача шерашка Iалаьмате чIоагIа лакхбеннаб книжка лоархIам. Тахан вIалла хила йиш а яц книжка ца дешаш советски саг. Книжка боккхача лоархIаме хинна дIаэттад нохчийн гIалгIайн халкъий вахаре а.

Нохч-ГIалгIай халкъий вахаре Iалаьмате боккхача лоархIаме дар Советий Iаьдал эттача хьалхарча шерашка шоай меттала алфавит а йоазув а хьаккхоллар. Цо торо елар нохчийн гIалгIайн меттала газеташ, журналаш, книжкаш араххеца. Эггара боккхагIчарех культурни толам бар наьна меттала йоазув хьаккхоллар — из яр йоазув ца ховш хинна нах дешара тIаккхебеш йола культурни революци, цо торо елар нохчаштеи гIалгIаштеи марксизмана - ленинизмана лард елларий балхаш шоай меттала Iомаде, дунен культуре толашагIдар довза, эрсий а советски а йоазонхой кхоллам Iомабе.

Лоаццача хана доккхий толамаш даьхар халкъа дешар вIаштIехьдоаккхача. ХIара юрта хIана дац аьнна, Iомалеш дар нохчий, гIалгIай, эрсий метташ. Кийчбаьбар къамах бола хьехархой, наьна меттала дешара книжкаш, школай программаш вIаштIехьъяьхаяр.

ГIалгIай культура хьахинна ха лоархI «Сердало» газета гонахьа дIаболалуча йоазонхойи поэтийи актив вIашагIкхийтта ха. Цу юкъе хиннаб З К. Мальсагов, Т. Д. Беков, С. Озиев, Хь. Осмиев, Х. Муталиев, Б. Зязиков, кхыбараш. Цу хана эрсий меттала яздеш хиннав А.-Г. Гойгов.

ХIанз толамца гIалгIай литература кхоллаш ба гIорбаьнна йоазонхой, поэташ А. Боков, А. Ведзижев, М.-С. Плиев, С. Чахкиев, кхы дукхахбараш. Алхха дIадахача шера гIалгIай меттала арадаьннад 156 кепа йоазон лист хулаш дола художественни а Iилман - педагогически а литература. ХIара шера республика книжни издательстве арахец нохчийн гIалгIайн меттала 15—20 дешара книжкаш а дешара - методически пособеш а, ерригаш дIалаьрхIача 300 эзар экземпляр тираж а йолаш. Нохчийн гIалгIайн меттала арадувл альманахаш «Лоаман Iуйре», «Орга».

Вай республике бахача наха чIоагIа раьза болаш тIанйцар книжкаш дезарий Ерригсоюзни общество мехка вIашагIйоллаpах бола хоам. Халкъа культура дегIайоалаяра книжкаша луча духовни гензах кхы а чIоагIагIа болхлой, колхозхой, дешархой кхебара коммунистически парте ца халдаш йоакхо еш хилара керда тешал да из.

Бехктокхаме декхараш латт книжкаш дезарий Ерригроссийски обществa Нохч-ГIалгIай отделенена хьалхашка. Республика городашка а районашка а чакхъяьннай учредительни собранеш, цига хержай правленеш, иштта хержаб правленей председателаши бехктокхама секретараши. Царца чакхъяьхай съездий материалаш ювцаш совешанеш. ХIанз хьахьачай книжкаш дезарий юххьанцара общеcтваш вIашагIйохка, къаьст-къаьста нах а бIарчча коллективаш а цар членалла чуэца ха.

МалагIаш да республика книжкаш дезарашта хьалхашка латта гаргагIара декхараш? Уж да, эггара хьалха юххьанцара обществаш вIашагIйохкилга чакхдоаккхилга бахача наьха вахаре книжкай лоархIам лаххбара цхьана а къаьст-къаьста а бергболча балха перспективни планаш оттаелга. Общества эггара хьалха Iалашде деза баха нах, учрежденеш, предприятеш, колхозаш, совхозаш, дешара заведенеш, кхоллама союзаш цIий мугIарашта юкъеозар, книжкашта пропаганда е еза. Общества членаша хьиваре дакъа лаца деза общественни хьисапе книжкай тикаш, киоскаш, школашка книжкай кооперативаш, предприятешка библиотекаш вIашагIйохкача, вIаштIехьдаккха деза шефство лелаеча школашта, колхозашта, совхозашта, керда хьалъеча гIишлошта книжкай фонд вIашагIтохара бахача нахагара литература гулделга, наха дикагIа книжкаш довзийтара а уж дукхагIа доаржадара а социалистически ях йоаржае еза.

Книжка улладе бокъо яц обществени а цIагIарча а библиотеке алхха че хозъеш. Вай общества декхар да из мамогга дукхагIча наха дешаргдола хьалаш вIаштIехьдаха, издательствера дешарашка книжка сихагIа дIаккхоачилга Iалашде, ха а ховш наха юкъе из доаржаде, книжка дукха дезаргдолаш, цун лоархIам бовзаш, из ца дийшача Iелургбоацаш наха кхетам бала.

Книжкаш дезарий республикански общества, бокъонца болча книжка доттагIий — общества члений новкъосталца, уж бехктокхаме а сийлахьа а декхараш дизза кхоачашде вIаштIехьдаргда.

И. АЛИРОЕВ, книжкаш дезарий Ерригроссийски общества Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета профессор.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 февраль

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Мультфильм. 9.45 — Босбола телевидени. Круглов. «ВоккхагIа вола мастер» яха телевизионни спектакль. 11.05— «Экраню доттагIий гулбу». Советски Союз — Польски Халкъа Республика. 13.50 — Передачай программа. 13.55 — Телевизионни документальни фильмай программа. 15.00 — «Эрсий никъбархойн тохкамхойи. Камчаткана тохкам бар. 15.30 — «Бокъонца дола бераш». 16.30 — Босбола телевидени. «Искусства мастераш — берашта». СССР халкъа артистка Спарэнтова. 17.00 — «Коталон» полевая почта. 18.00 — «Хоадам беш дола деношт тIаккхьчад». Гудермесски дуга кхеду система йолаялале хьалхха. 18.30 — Телевизорашка хьожарий хаттараштa жоп лу СССР Iилмай академе члена - корреспондента Афанасьевс. 19.00 — Концерт. 19.15 — Босбола телевидени. «Кхо кхалсаг» яхача телевизионни художественни фильма премьера. (Итали). «Иллиалархо» яха хьалхара фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Известия» газета приз яккха хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. Шведе сборни. Чехословаке сборни. Шведера трансляци. Перерывах «Iилмани техникан даькъера 1974-ча шерара СССР паччахьалкхен преме лауреаташ!» яха передача. Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

12.00 — «Пишемаш» яхача Аргунски завода болхлой болча хьоашалгIа я телевидени радиои инструментальни ансамбль. 16.40 — Симфонически оркестра концерт. 17.40 — Документальни фильм. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Гургал» яха театр. 18.30 — Телевизионни фильм. 18.40 — Нохч - ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 19.00 — Хоамаш, реклама. 19.05 — Киножурнал. 19.15 — «Юртара вахар» (гIалгIай маттала). 19.45 — Шоана, бераш. 19.55 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала). 20.10 — «Знани» яха Iилманпопулярни кинопрограмма.

26 февраль

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара программа. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — «Костер». 10.00 — Босбола телевидени. «ДIайха лоа» яха художественни фильм. 11.40 — Босбола телевидени. «ДIалокх Глинка цIерах йола квартет» яха фильм-концерт. 13.55 — Передачай программа. 14.00 — Документальни фильмай программа. Коми-Пермяцки къамах округа 50 шу дизарга. 14.30 — Твои. «Тома Сойерца нийсденна тамашина хIамаш». 15.00 — Босбола телевидени. ДIалокх Киселева. 15.15 — Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIома исторе эзгIоваш. МоастагIчуна тIалера партизански тIом. 15.45 — Босбола телевидени. Бераштa дола фильм. «Максимка» яха художественни фильм. 17.00 — «Новатораш. шоана». 17.15 — «Медицинея харц ларбеш дари». Сиха медицински новкъостал лара больницей керттерча лора заместитела Ачшева къамаьл (гIалгIай меттала). 17.30 — Документальни фильм. 17.40 — «Сорге — мах бола культура я». 18.00 — Киножурнал. 18.10 — «02 ладувгIаш я...». 18.30 — Босбола телевидени. «Хьаккарч кхоабар. хьайбай Iу. комплекс» яхача документальни фильма премьера. 19.30 — Босбола телевидени. Хоккеях йола СССР чемпионат. Ленина цIерагIча Централыни стадиона Спорта Дворецера трансляци. Перерывах «Спортлото» тираж. 21.45— «Ха». Информационни программа. 22.15 — «Зощенко хьахьекхьа Ильински» яхача фильма - концерта премьера. Йистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

17.00 — Телевидене Волгоградска студе передача. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «ХIара сурта тIа малх ба». 18.30 — Документальни фильма киножурнал. 18.50 — Нохч - ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 19.10 — Киножурнал. 19.20 — Мастер кешархо кхетамца кхеве. «Кагирхой кхетамца кхебераш». 19.30 — «Сай кхел бахьан долаш» яха художественни фильм.

РАДИО

25 февраль

6.00 — «Юртара Iуйре». 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Моттигерча авторий произведенеш (гIалгIай меттала). 16.00 — Дина догмашта моттиг яц. «Сердалон боадон» яха Джабраилова корреспонденци (гIалгIай меттала). 16.15 — «Заводской марка сийлена тIехьа» яха передача (нохчий меттала). 16.30 — «Агитатор Гайтамиров» яха очерк. 16.45 — Продукци йоалла юстара лаккха. Мехкаьттa чакхдоаккхача заводашка гIолла яь рейд. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

26 февраль

7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Коталон 30 шу дизара наькъа доахаш». «Кавказе хинна тIом» яха беседа. Отставке волча инарала - майора Попкова выступлени. 8.40 — Ашараш. 8.45 — «Пулакх мишта ду шоана?» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 16.00 — «Хьехамаши вахари» яха радиожурнал. 16.20 — Саг, автомобиль, никъ (нохчий меттала). 16.30 — «Юртара вахар». БIаьстанa кхоачамца накъагIо (нохчий меттала). 16.45 — «ДикагIа, дукхагIа, кIезигагIа мах дIабохийташ» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 19.30 — «ХIанзарча хахара къона саг» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала). 20.00 — «Нохч - ГIалгIай композиторий творчествацара халкъа ашараш» яха передача (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи морхаш а йолаш, нагнагахьа лоа а делхаш, малхбоалехьара секунде 5 метрга кхоачаш чIоагIа мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 5 градусаген Грозне 2 градусаген кхоачаш шелал йолаш хила а тарлу. Кхоанен ломмеи морхаш а йолаш, наг-нагахьа екха а екхаш, лоадама йоачан а йоашаш, пхьацайолча моттигашка дохк а доаллаш, къилба - малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсашка 4—9 градус, деношка 5 градусага кхоачаш шелал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта хуьн отдела — 3-42-28; писмай отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры—3-61-46; отдела промышленности —3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии— 2-54-30.

Газет арадувл шинлагIа, еарасканe, шоаттеи деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/34. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/34.

Заказ № 1304.